Вступ до ПЕРШОГО ПОСЛАННЯ АПОСТОЛА ПАВЛА ДО КОРИНТЯН

Що то було за місто! Коринф був Голлівудом, Сан-Франциско, Лас-Вегасом і Новим Орлеаном стародавнього світу. Його населення було етнічно різноманітним – у ньому жили римляни, греки й вихідці зі східних країн. Вдале розташування на узбережжі сприяло розвитку торгівлі та процвітання. Там знаходився величний храм Афродіти, при якому служили 1000 храмових повій. Його відкритий амфітеатр міг вмістити 20 тисяч глядачів. У місті проводилися змагання з легкої атлетики, які поступалися лише Олімпійським іграм. У ньому були бари та нічні клуби. Місто було настільки відоме своїм розгульним життям і сексуальною розпустою, що термін *коринтіадзомай* («поводитися як коринтяни») став евфемізмом для сексу. Місто вперше почуло євангеліє Христа під час другої місіонерської подорожі апостола Павла в 50 році н.е. До цього послання Павло написав коринтянам ще один лист (5:9).

Зміст

1:1–9	Вступні зауваження
1:10 – 4:21	Обговорення не потрібних і небіблійних розділень у Церкві
5:1 – 7:40	Розділення через людську сексуальність
8:1 – 11:2	Розділення через їжу та ідолопоклонство
11:3 – 14:40	Розділення через церковне поклоніння/ жіноче лідерство (11:3–16); Вечерю Господню (11:17–34); духовні дари (12:1 – 14:40)
15:1–58	Розділення через воскресіння
16:1–4	Розділення через пожертвування
16:5–24	Заключні зауваження і привітання

Головна тема

Головна мета цього послання викладена в 1:10: «Благаю вас, брати, Ім'ям Господа нашого Ісуса Христа, щоб ви всі говорили те саме, щоб не було між вами поділу, але щоб ви були поєднані однаковим розумінням і однією думкою». Церква в Коринті потерпала від розділення, незгоди та плутанини, що проявлялося в численних доктринальних помилках, аморальності та безладі під час церковного поклоніння. Визначивши основну проблему та порадивши християнам зрозуміти, яку загрозу для справи Христа становить внутрішній розкол (розділи 1–4), Павло переходить до розгляду його конкретних причин (розділи 5–16), і представляє їх, посилаючись на попередній лист, який він отримав від них, та уточнюючи кожне питання, яке він розглядає (5:1 – «Ходять чутки…»; 7:1 – «А про те, що ви написали мені…»; пор. 1:11; 8:1; 11:18, 34; 12:1; 15:12; 16:1). Протиотрутою від розколу є цілковита відданість лише Христу та Його проповідуваному посланню (1:13 і далі). А відданість Христу означає узгодження свого життя та доктринальних переконань з ученням Христа. А для цього потрібно «пильнувати, стояти у вірі, бути мужніми та сильними. І все… робити з любов'ю» (16:13–14).

Спеціальні розділи

ПАВЛО ТА ІСУС ЩОДО ШЛЮБУ ТА РОЗЛУЧЕННЯ 5
ХТО ТАКИЙ АПОСТОЛ? 11
СУЧАСНІ ЧУДЕСА, ГОВОРІННЯ ІНШИМИ МОВАМИ ТА ХРЕЩЕННЯ СВЯТИМ ДУХОМ 15
КІНЦЕВІ ПРИМІТКИ 36

ПЕРШЕ ПОСЛАННЯ АПОСТОЛА ПАВЛА ДО КОРИНТЯН

[1:14] Чимало скептиків звинувачують Біблію в непослідовному викладенні питання про потрібність водного хрещення для спасіння. Згідно з їх міркуванням, деякі вірші вказують на необхідність хрещення для спасіння (Матвія 28:19; Марка 16:16; Дії 2:38; 1 Петра 3:21), а з інших віршів нібито випливає, що хрещення не є необхідним для спасіння (Івана 4:2; 1 Коринтян 1:14, 16, 17; Римлян 10:9–10). Відповідно до такої думки, Ісус і Павло мали спантеличене уявлення щодо мети хрещення.

Немає сумніву, що Ісус і Його апостоли навчали важливості водного хрещення (занурення) для спасіння. Доручивши Своїм апостолам «йти по цілому світі й усьому творінню проповідувати Євангеліє», Ісус заявив, що «хто повірить і охреститься, буде спасенний, а хто не повірить, осуджений буде» (Марка 16:15–16; Матвія 28:19). Євреям, які були винні у вбивстві Христа і до яких Петро звернувся в день П'ятидесятниці, відкривши християнську еру, було сказано: «Покайтеся, і нехай охреститься кожний з вас в Ім'я Ісуса Христа на прощення ваших гріхів» (Дії 2:38). Перед тим, як Савл із Тарса став християнином, йому було наказано «встати, охреститись і обмити свої гріхи, прикликавши Його Ім'я» (Дії 22:16). Біблійне вирішення проблеми гріха полягає в тому, що людина, яка почула євангеліє, повірила в його послання, покаялася в минулих гріхах і визнала Христа Господом, повинна хреститися, щоб отримати прощення своїх гріхів. [Грецьке слово *баптідзо*, яке перекладається «хреститися», означає занурювати, пірнати, опускати під воду[1]]. За словами Петра, «хрещення», яке виступає прообразом спасіння Ноя через воду, «не позбавлення від тілесної нечистоти, а обітниця доброго сумління Богові, – і нині вас спасає через воскресіння Ісуса Христа» (1 Петра 3:21). Хоча хрещення є не менш і не більше важливим, ніж будь-які інші Божі заповіді щодо того, як отримати спасіння, Новий Заповіт чітко навчає, що занурення у воду є моментом, коли людина контактує з кров'ю Ісуса Христа.

Якщо хрещення є необхідним для спасіння, то чому апостол Іван написав: «Як тільки Ісус дізнався, що фарисеї почули, що Він збирає та хрестить більше учнів, ніж Іван, – **хоч Сам Ісус не хрестив**, а *лише* Його учні, – то Він залишив Юдею і знову пішов до Галилеї» (Івана 4:1–3)? І чому апостол Павло написав: «**Дякую Богові, що я не хрестив нікого з вас**, крім Криспа і Гая, щоб ніхто не сказав, що ви хрестилися в моє ім'я… **Адже Христос не послав мене хрестити, але звіщати Євангеліє**» (1 Коринтян 1:14–17)? Чи вказують ці твердження на те, що хрещення **не є** необхідним для спасіння, як стверджують скептики? Ні, не вказують.

По-перше, Іван не зазначає, що Ісус вважав хрещення непотрібним, а просто констатує факт, що Ісус особисто не хрестив людей, а це робили Його учні (Івана 4:2). Фраза про те, що Ісус «хрестить» більше учнів, ніж Іван Хреститель (Івана 4:1), є просто фігурою мови, коли людину представляють як ту, яка щось робить, тоді як насправді вона просто надає засоби для цього. Наприклад, Йосиф сказав одного разу, що його брати продали його до Єгипту (Буття 45:4–5; пор. Дії 7:9), тоді як насправді вони продали його **ізмаїльцям** (які потім продали його до Єгипту). Це також добре відомий принцип у судочинстві: особу, яка діє через іншу, щоб порушити закон (наприклад, платить комусь за вбивство), влада вважає винною в порушенні закону. Так само й Ісус нікого **особисто** не хрестив, але Його **вчення та вплив** призводили до цього. Ісус згадується як суб'єкт дії, але мається на увазі обставина Його впливу: Його вчення «було відповідальним» за хрещення людей. Таким чином, цей текст фактично означає, що Ісус наказував хреститися тим, хто Його слухав, що жодним чином не суперечить іншим положенням учення, які містяться в інших місцях Біблії.

По-друге, слова Павла слід сприймати в належному контексті, щоб зрозуміти їх справжнє значення. У 1 Коринтян 1:10–17 Павло говорив про розкол, від якого потерпали християни

Коринту. Він почув про суперечки в Церкві й благав християн об'єднатися та вирішити свої розбіжності.

Якщо читати 1 Коринтян 1:14–17 через призму проблеми розколу в Коринті, якої Павло торкався в першому розділі зокрема та в посланні загалом, можна краще зрозуміти його заяви щодо хрещення. Він не зазначав, що хрещення було непотрібним, а наголошував на тому, що люди не повинні хвалитися тим, хто їх хрестить. Деякі з коринтських християн наголошували більше на тому, **хто** їх охрестив, ніж на **єдиному тілі Христа, до якого людина додається під час хрещення** (Дії 2:41, 47; Ефесян 4:4). Тому Павло був вдячний за те, що він особисто не хрестив більше ніж кількох коринтян, щоб вони не хвалилися **його** ім'ям, але ім'ям **Христа** (вірш 15).

Павло розумів, що чим менше було людей, яких він особисто хрестив, тим менше шансів, що вони будуть хвалитися його ім'ям. [У 1 Коринтян 1:13 Павло натякнув, що єдиний шлях до спасіння – це хреститися в ім'я Христа: «Хіба Павло був розп'ятий за вас, чи, може, ви хрестилися в ім'я Павла?»] Павло бажав, щоб навернені усвідомлювали свій зв'язок зі Спасителем, а не ним самим. Він знав, що ні в кому іншому немає спасіння, крім Ісуса; адже «в нікому іншому немає спасіння, бо під небом немає іншого імені, даного людям, яким належить нам спастися» (Дії 4:12). Тому Павло повністю зосередився на проповіді євангелія і, як Ісус, залишив іншим хрестити людей.

Написавши, що «Христос не послав мене хрестити, але звіщати Євангеліє», Павло мав на увазі, що проповідування було його основним завданням, а хрестити навернених могли й інші. Цими словами він мав на увазі не те, що **хрещення** неважливе, а те, що **той, хто хрестить**, неважливий. Поміркуйте ось над чим: якщо Павло не хрестив, а проповідував, і якщо інші хрестили тих, хто чув Павлові проповіді, що ми можемо дізнатися про **зміст** його проповідей? Безперечно, в якийсь момент він мав наказати неспасенним охреститися (що й відбулося в Коринті – прочитайте Дії 18:1–11; 1 Коринтян 6:11). Подібно до того, як у випадку з хрещенням ефіопського євнуха (Дії 8:36–39) можна зробити логічний висновок, що, коли Пилип «благовістив йому про Ісуса» (8:35), він повідомив йому і про важливість хрещення, так само можна стверджувати, що і Павло навчав про необхідність хрещення для спасіння. Тому твердження про те, що Павло та Ісус могли вважати хрещення необов'язковим, просто необґрунтовані[2].

1:19 aIcaї 29:14
1:23 aУ NU-тексті – *язичників.*
1:31 aЄремії 9:24
2:9 aIcaї 64:4
2:13 aNU-текст опускає *Святим.*
2:16 aIcaї 40:13
3:19 aЙова 5:13
3:20 aПсалом 93:11
4:3 aБукв. *день*
5:5 aNU-текст опускає *Ісуса.*
5:7 aNU-текст опускає *за нас.*
5:13 aВторозаконня 17:7; 19:19; 22:21, 24; 24:7
6:9 aТобто, *катаміти*

[6:9–11] Грецьке слово, перекладене як «мужоложники» у цьому уривку («катаміти» в НПУ), є метафоричним використанням терміну, який буквально означає «м'який», і при застосуванні до людей позначає чоловіків, які дозволяють іншим чоловікам використовувати себе в сексуальних цілях. Лексикографи застосовують цей термін до «катаміта», тобто чоловіка, який віддає своє тіло іншому чоловікові для неприродної гомосексуальної розпусти[3]. Слово «содоміти» є перекладом терміна *арсенокоітай*, яке походить від двох слів: *арсеін* (чоловік) і *коітей* (ліжко) і позначає того, хто має секс із чоловіком, як із жінкою[4]. Павло використовував той самий термін, коли писав до Тимофія, щоб обговорити певну поведінку, яка «противиться

здоровому вченню» і характерна для «беззаконних» (1 Тимофія 1:9–10). Коли Павло писав християнам у Коринті, що «такими **були** деякі з вас», він довів не лише те, що гомосексуалісти можуть отримати прощення, але й те, що вони можуть **припинити** таку гріховну діяльність. Тут Біблія чітко зазначає, що люди можуть змінити свою сексуальну орієнтацію та отримати прощення за минулий аморальний спосіб життя. Це підводить до логічного висновку, що статеві стосунки між особами однієї статі – це **не генетична проблема**, а гріховна **поведінка**.

6:16 аБуття 2:24
6:20 аУ NU-тексті вірш закінчується словом *тілі*.

[7:2] Багато релігій, заснованих чоловіками, підтримують ідею полігамії (одруження з кількома жінками одночасно). В ісламі чоловік може мати до чотирьох дружин одночасно (Сура 4:3), хоча у Мохаммеда їх одного разу було 12. Ця доктрина суперечить новозавітному вченню про шлюб.

[7:2–5] Коран помилково навчає, що жінки нижчі за чоловіків. Наприклад, у Сурі 4:34 йдеться: «Чоловіки піклуються про жінок, адже Аллах віддав перевагу одним перед іншими, а також через те, що чоловіки витрачають своє майно. Праведні жінки покірні, вони бережуть у час відсутності чоловіків те, що Аллах наказав берегти. А тих жінок, непокори яких ви боїтесь, **повчайте, уникайте на подружньому ложі та врешті-решт злегка бийте**. Якщо ж вони послухаються вас, то не шукайте шляху проти них. Воістину, Аллах – Всевишній, Великий!»

Зверніть увагу на два вражаючих висновки, які випливають із цього уривка: 1) Коран чітко дозволяє чоловікам-мусульманам бити своїх дружин. Натомість Біблія, хоча й визначає різні ролі та обов'язки залежно від статі, але ніде не говорить про те, що чоловіки є вищими за жінок або мають право фізично їх карати. Така залякувальна, владна роль чоловіків в ісламі є доказом того, що цю релігію придумав чоловік. 2) Наказ «уникати дружин на подружньому ложі» передбачає концепції, які виставляють іслам і Коран у невигідному світлі. По-перше, Біблія і Коран суперечать один одному в цьому питанні. У 1 Коринтян 7:2–5 ми читаємо, що таке поводження є гріхом. У Корані ж сказано, що чоловік може утримуватися від сексуальних стосунків із дружиною без її згоди, як покарання за те, що вона йому чимось не догодила. Однак Павло пише, що подружня пара не повинна утримуватися від інтимних стосунків, якщо лише за **взаємною** згодою, і то лише на короткий період часу. Не можна вважати, що і Коран, і Біблія походять від Бога, адже вони суперечать один одному в багатьох питаннях.

Крім того, якщо зважити на те, як у Біблії та Корані представлено Божество, швидко стає очевидним, яка з двох книг відображає натхненний погляд на жінок. Біблія надає справедливу, співчутливу, величну перспективу рівності обох партнерів у шлюбі. Як красномовно висловив це апостол Петро: «Так само чоловіки: живіть зі *своїми дружинами* в порозумінні, *поводячись*, немов з тендітною вазою, сповненою жіночості, виявляючи їм шану як співспадкоємцям благодаті життя, щоб не було перепон для ваших молитов» (1 Петра 3:7). І чоловік, і жінка були створені за Божим образом (Буття 1:27).

[7:12] Що мав на увазі апостол Павло, коли писав: «Іншим вже **кажу я, а не Господь**…»? Чи ця фраза вказує на те, що подальші вказівки Павла були ненатхненними? Зважаючи на те, скільки разів Павло стверджував, що писав і проповідував під Божим натхненням, було б неправильно зробити висновок, що він заперечував таке натхнення, коли говорив про шлюби між християнами та нехристиянами. Раніше в цьому посланні Павло зазначив, що під час його перебування в Коринті його проповідь була «не в переконливих словах мудрості, але в проявах Духа та сили, щоб ваша віра була не через людську мудрість, а через Божу силу» (2:4–5). Пізніше в посланні Павло написав: «Якщо хто вважає себе за пророка або за духовного, нехай розуміє,

що оце пишу я вам, бо то – Господня заповідь» (14:37). Павло також стверджував про Боже натхнення і в інших своїх посланнях (Галатів 1:12; 1 Солунян 4:8, 15). Навіть Петро називав писання Павла частиною Святого Письма, а отже, натхненними (2 Петра 3:15–16).

Тож коли Павло писав, що він (а не Господь) давав накази щодо конкретних шлюбних стосунків, він не мав на увазі, що робив це без повноважень від Бога. Він просто мав на увазі, що надавав застосування істин про подружнє життя, які Ісус конкретно не пояснював під час Свого перебування у світі. Ісус безсумнівно був Учителем, але Він очевидно не міг висвітлити буквально кожну тему. На щастя, через Його натхненних апостолів і пророків зрештою були відкриті більш конкретні істини та їх застосування. Ми маємо всі підстави вважати, що вони походять від «Духа істини», Який «повів» Павла та решту авторів книг Біблії «до повної істини» (Івана 16:13).

ПАВЛО ТА ІСУС ЩОДО ШЛЮБУ ТА РОЗЛУЧЕННЯ

Поширеним помилковим уявленням щодо розлучення та повторного шлюбу є думка, що 1 Коринтян 7:15 є «пізнішим одкровенням», яке «змінює» або «роз'яснює» принцип, викладений в Матвія 19:9. Тож, лунають твердження, що згідно 1 Коринтян 7:15 християни, яких покинули їхні нехристиянські подружжя, мають право повторно одружуватися вже лише на цій підставі. З іншого боку, викладений в Матвія 19:9 принцип, який дозволяє повторний шлюб лише на підставі перелюбу, стосується суто шлюбу між християнами і його не можна застосовувати до шлюбу між християнами та нехристиянами. Хибність цієї точки зору доводять кілька наступних факторів.

По-перше, контекст Матвія 19 стосується розлучення (19:3), тоді як контекст 1 Коринтян 7 стосується належності шлюбу, а не розлучення. Ісус застосував встановлений Богом від початку закон про шлюб (перефразований в Матвія 19:4–6 з Буття 1:27 і 2:24) до питання розлучення та повторного шлюбу (19:9). Але Павло застосував даний Богом загальний закон про шлюб (перефразований у 1 Коринтян 7:10–11) до кількох різних питань, які стосуються безшлюбності та законності шлюбу для вдів/вдівців, християн/нехристиян та неодружених.

По-друге, неправильно робити висновок, що якщо 1 Коринтян 7:15 стосується шлюбу християн з нехристиянами, то Матвія 19:9 має стосуватися виключно шлюбу християн з християнами. Слова, записані в Матвія 19:9, були адресовані групі євреїв, які шукали відповідь на своє запитання щодо розлучення, яке практикувалося серед євреїв (Матвія 19:3). Ісус дав їм відповідь, призначену для них, а також для всіх тих, хто житиме в християнську еру. Він звернувся до 2-го розділу Книги Буття, контекст якого передує єврейському укладу і однозначно стосується всього людства. Буття 2 розкриває ідеальну волю Бога для шлюбу протягом усієї людської історії – до періоду Мойсея, протягом періоду Мойсея та в період християнства. Хоча розлучення та повторний шлюб з інших причин, окрім перелюбу, були «дозволені» (хоча і не схвалені, Матвія 19:8) протягом періоду Мойсея, Ісус ясно дав зрозуміти, що євреї відійшли від

цього початкового ідеалу через жорстокість своїх сердець. Далі Він наголосив (зверніть увагу на використання слова *де* [«але»] в Матвія 19:8–9), що початковий закон про шлюб, який дозволяв розлучення та повторний шлюб лише через блуд, знову стосуватиметься всіх людей протягом християнської ери. До хреста Бог міг «не зважати» на «незнання» людьми цього закону (Дії 17:30)[5], тобто не було універсального закону, такого як євангеліє, але після «ратифікації» Нового Заповіту всі люди повсюди зобов'язані відповідати Божому універсальному закону про шлюб, розлучення та повторний шлюб і несуть відповідальність перед ним. Початковий Божий закон про шлюб стосувався і стосується усіх людей (Буття 2:24; Матвія 19:4–6). Застосування його Христом до питання розлучення передбачалося в ньому й також стосується всіх людей (Матвія 19:9). Застосування цього закону Павлом до питань взаємовідносин статей, безшлюбності та шлюбу з нехристиянами також стосується всіх людей (1 Коринтян 7). Святе Письмо чудово гармонує між собою, і Бог ставиться до всіх неупереджено. Таким чином, слово «іншим» (1 Коринтян 7:12) не може стосуватися інших шлюбних стосунків, оскільки Ісус уже говорив про **всі** види шлюбу (єврейський чи неєврейський, християнський чи нехристиянський).

По-третє, 1 Коринтян 7 не розглядає різні «види» шлюбів. Послання було написане у відповідь на лист, який коринтяни надіслали Павлові раніше. Таким чином, 1 Коринтян надає поетапні відповіді на питання, які самі коринтяни ставили в попередньому листі. Коли Павло посилається на загальне питання щодо сексуальної активності/безшлюбності (7:1), він зазначає метод, за яким наводить свої зауваження, надаючи прямі відповіді на поставлені йому запитання. Таким чином, «іншим» (7:12) розумно відноситься до інших питань або тем, про які коринтяни конкретно запитували (і які Ісус конкретно не висвітлював під час Свого земного життя). Ці питання (а не види шлюбу) легко зрозуміти з наданих далі відповідей. Були поставлені такі запитання:

• Чи повинен чоловік-християнин, який має дружину-нехристиянку, розірвати ці стосунки (вірш 12)?

• Чи повинна дружина-християнка, яка має чоловіка-нехристиянина, розірвати ці стосунки (вірш 13)?

• Чи є християни якось ритуально осквернені чи нечистими через такі стосунки (вірш 14)?

• Чи діти, народжені в таких стосунках, є ритуально нечистими (вірш 14)?

• Чи винний християнин/християнка у гріху, якщо їх подружжя розриває з ними стосунки (вірші 15–16)?

• Чи потрібно, ставши християнами, розірвати всі обставини та стосунки, які були до цього (вірші 17–24)?

• Чи треба незайманим і вдовам вступати у шлюб з огляду на поточний період гонінь (вірші 25–40)?

На всі ці запитання можна відповісти через призму власних зауважень Ісуса в Матвія 19 і в гармонії з ними. Ісус не навів конкретних правил застосування цього основного принципу до таких унікальних випадків. Він не став давати настанови щодо застосування Божого загального закону про шлюб до всіх можливих сценаріїв (зокрема, до духовного статусу християн, одружених з нехристиянами). Проте Його вчення стосується кожного випадку шлюбу в питанні розлучення.

По-четверте, конкретний контекст 1 Коринтян 7:15 стосується людей, які стали християнами, а їхні подружжя – ні. Невіруючі тепер виявляються одруженими з іншими людьми (у тому сенсі, що їхні подружжя зазнали повної зміни в мисленні та моралі, і почали жити зовсім іншим життям). У зв'язку з цим невіруючі висувають ультиматум, вимагаючи від подружжя зробити вибір: «Або відмовся від Христа, або я йду!» Життя в шлюбі з невіруючою людиною, яка ставить продовження шлюбу в залежність від підкорення свого віруючого подружжя (змушуючи його до компромісу виконання своїх християнських зобов'язань або нехтування божественно встановленим обов'язком), перетворилося б на рабство («зв'язані», тобто змушені відмовитися від християнського життя). Але ні в момент укладання шлюбу, ні будь-коли християни не перебувають у такому рабстві (таке значення випливає від вжитого в цьому вірші дієслова доконаного виду пасивного стану в мові оригіналу). Бог ніколи не передбачав і не схвалював

ідею, що шлюб є рабством. Християни є рабами Бога, а не свого подружжя (Матвія 23:10; Римлян 6:22; Ефесян 6:6; Колосян 3:24; Филимона 16; 1 Коринтян 7:15).

Таким чином, Павло каже, що хоча віруючі й одружені з невіруючими (і залишаються у шлюбі з ними), віруючі не повинні йти на компроміс зі своїм учнівством. Відмова від вірної відданості Христу за наполяганням невіруючого подружжя становила б для них форму рабства, яка ніколи не була частиною Божого задуму щодо шлюбу. Припускати, що *дедулотай* («неволя, поневолення, рабство») стосується шлюбних уз, означає стверджувати, що в певному сенсі та в деяких випадках шлюбні узи слід розглядати як форму рабства. Але Бог не хоче, щоб ми сприймали наші подружні союзи як рабські стосунки, в яких ми «зв'язані» або «поневолені». Так, якщо наш шлюб відповідає Біблії, ми «зв'язані» (*део,* 1 Коринтян 7:27, 39; Римлян 7:2), але не «поневолені» (1 Коринтян 7:15, переклад І. Огієнка). Павло коментував не сімейний стан віруючого (зв'язаний чи не зв'язаний), а статус духовних обов'язків віруючого як християнина в контексті подружніх негараздів, спричинених нехристиянським подружжям і розрахованих на те, щоб підірвати його вірність Христу. Павло відповідав на запитання: «Як одруження з нехристиянським подружжям впливає на мій статус християнина, якщо він/вона погрожує піти?», а не на запитання: «Як одруження з нехристиянином впливає на мій статус чоловіка/дружини (з можливістю повторного шлюбу), коли нехристиянин подає на розлучення?» Ісус уже відповів на це запитання в Матвія 19:9 – розлучення та повторний шлюб дозволені лише на підставі подружньої зради. Павло також більш прямо торкався цього питання у віршах 10–11, коли виключав повторний шлюб.

У підсумку слід зазначити, що, хоч Божий закон про шлюб є суворим і стосується всіх, і хоч Бог ненавидить розлучення (Малахії 2:16), все ж бувають випадки, коли невіруючі подружжя насправді змушують віруючих зробити вибір між Христом і ними. Обрати подружжя замість Христа і мовчки піддатися вимогам нехристиянського подружжя поступитися своєю вірністю в будь-якій сфері зобов'язань перед Богом означало б поневолити себе та перетворити шлюб на стан рабства («поневолення»). Проте віруючий **не є і ніколи не був** у такому поневоленні (це значення передає доконаний час у грецькій мові). Таким чином, віруючий повинен дозволити невіруючому подружжю залишити ці стосунки мирно. Віруючий повинен дозволити йому «розлучитися» – у тому сенсі, що віруючий не повинен намагатися запобігти цьому, ставлячи під загрозу свою вірність Христу. Звичайно, християнин продовжував би сподіватися врятувати свій шлюб. Однак, якщо його нехристиянське подружжя вступає в сексуальні стосунки з іншою людиною, християнин має право «розлучитися» – **виключно на підставі блуду** – згідно Матвія 19:9 і одружитися з підходящою особою.

Крім того, вірші 17–24 не можуть вимагати від особи залишатися в тому шлюбному стані, в якому вона перебуває на момент навернення. На прикладах рабства та обрізання Павло показує, що, ставши християнами, люди не звільняються від обставин свого дохристиянського життя. Якщо хтось був рабом до хрещення, він залишатиметься рабом і після хрещення, і не повинен думати, що ставши християнином, він має право ухилитися від свого правового статусу раба. Ось чому Павло наказував Онисиму повернутися до свого господаря (Филимона 12). Таким чином, Павло заохочував тих, що стали християнами, але чиї подружжя не стали християнами, залишатися в шлюбі з ними й не думати, що їх новий «християнський» статус якимось чином дає їм право розірвати стосунки з нехристиянським подружжям. Бути одруженим з нехристиянином не є гріхом саме по собі; але Павло жодним чином не схвалював стосунки, звичаї та умови, які були **гріховними** до хрещення, і не заохочував християн залишатися в таких стосунках. Це суперечило б тому, що він пізніше написав коринтянам про нерівне ярмо (2 Коринтян 6:17) і покаяння (2 Коринтян 7:8–10). Натомість він мав на увазі стосунки та умови, які **не були гріховними до хрещення**. Християни все ще мають ті самі зобов'язання поводитися належним чином (згідно з Божими законами) у тих ситуаціях, які склалися до їхнього навернення, хоча тепер вони і стали християнами. Такі настанови стосуються будь-яких стосунків, практики або умов, які не були гріховними (або не порушували законів Христа) до хрещення. Але вони не стосуються будь-якої практики чи стосунків, які були гріховними до хрещення (як-то перелюб, гомосексуалізм, нечестиві ділові звичаї тощо; див. 1 Коринтян 6:9–11).

[7:26–27] Як правило, суспільство доволі схвально сприймає інститут шлюбу. Від початку часів універсальний закон гласив, що шлюб є належним і корисним для людини. Того самого дня, коли Бог створив першу людину, Він сказав: «Не добре бути чоловікові самотнім» (Буття 2:18), і тому Він створив дружину для Адама (2:21–24). Усе, що Бог створив і оглянув до того моменту, було «добрим» (1:4, 10, 21, 25). І єдине, що було «не добре», це відсутність у чоловіка людського товариства. Тому Бог створив жінку, щоб вона була супутницею чоловіка на все життя. І лише після її створення (наприкінці шести днів) ми вперше читаємо, що Боже творіння було «дуже добре» (1:31).

Хоча інші біблійні уривки підтверджують, що «шлюб у всіх… у великій пошані» (Євреїв 13:4) і що «хто знайшов жінку, знайшов *велике* добро» (Приповісті 18:22), дехто поставив під сумнів достовірність оповіді про творіння у світлі ремарок Павла стосовно шлюбу в 1 Коринтян 7, зокрема:

- «Добре було б чоловікові не торкатися жінки» (7:1).
- «Бажаю, щоб усі люди були, як і я [не одруженими]» (7:7).
- «Неодруженим і вдовам кажу: добре їм, якщо залишаться, як і я» (7:8).
- «Людині добре залишатися так» (7:26).

Деякі стверджують, що аналіз Павлом шлюбу суперечить тому, про що йдеться в розповіді про творіння. Тоді як Бог сказав: «**Недобре** бути чоловікові самотнім» (Буття 2:18), Павло сказав церкві в Коринті, що «добре» їм залишатися самотніми. Чи можна примирити ці два погляди на шлюб? Або це законне протиріччя? Як це часто буває, ці вірші в 1 Коринтян 7 створюють проблему лише тому, що не береться до уваги контекст. Потрібно розуміти, що в цьому розділі Павло відповідає на запитання, які він отримав у попередньому листі від коринтян (7:1). Очевидно, деякі з них стосувалися шлюбу і того, чи вважав апостол його доцільним. Багато людей не беруть до уваги, що були поставлені певні запитання і Павло пропонував відповіді «з огляду на теперішні утиски», з якими зіткнулися коринтяни. Імовірно, вони запитали його, чи годиться християнам одружуватися в їхніх теперішніх обставинах. Тож Павло написав: «Тому, **з огляду на теперішні утиски**, визнаю за краще, що людині добре залишатися так [неодруженою]» (1 Коринтян 7:26). Невідомо, якими саме були «утиски» у той час, але, ймовірно, вони були пов'язані з гнобленням і переслідуваннями з боку римлян (можливо, імператора Нерона).

Незалежно від того, якими саме були «утиски» в Коринті, очевидно, Бог надихнув Павла написати їм, що для них краще було залишатися неодруженими. Можливо, він хотів позбавити їх таких ситуацій, коли їм треба було б або зректися Христа, або побачити страту члена сім'ї (Єремії 16:1–4). Навіть сьогодні, якщо хтось усвідомлює неминучість жорстоких переслідувань, він може не поспішати з одруженням і народженням дітей. Коли Ісус говорив про «велике горе», яке прийде на Єрусалим, Він особливо попереджав про труднощі для «вагітних» і «тих, хто годуватиме грудьми» (Луки 21:23), адже їм буде важче спастися від «вістря меча», яке прийде на Єрусалим (Луки 21:24; Матвія 24:19–21). Подібним чином і Павло радив християнам Коринту залишатися неодруженими «з огляду на теперішні утиски» (1 Коринтян 7:26).

Для неупередженого читача біблійне вчення про шлюб є зрозумілим: шлюб і справді є «у великій пошані» серед усіх (Євреїв 13:4), і від початку часів він зазвичай був «добрим» для людства (Буття 2:18). Проте в певних випадках чи історичних обставинах він міг бути недоцільним, і в 1 Коринтян 7 апостол Павло просто згадує один такий випадок.

7:37 аАбо *незайманою дочкою*

7:38 аУ NU-тексті – *свою незайману.*

9:9 аВторозаконня 25:4

9:22 аNU-текст опускає *як той.*

10:7 аВихід 32:6

[10:8] Якщо одна біблійна розповідь додає інформацію, яку інша опускає, це не означає, що між ними існує суперечність. Припустимо, один чоловік розповідає про те, як вони з дружиною ходили за покупками в торговий центр. Чоловік згадує всі чудові місця в торговому центрі, де можна купити мисливське знаряддя та булочки з корицею. А дружина розповідає про той же похід по магазинах, але згадує лише місця, де можна купити одяг. Чи існує між їхніми розповідями протиріччя лише тому, що дружина згадує магазини одягу, а чоловік – лише мисливські товари та булочки з корицею? Ні. Вони просто доповнюють розповіді одне одного, роблячи їх повнішими. Багато уявних розбіжностей можна вирішити, зрозумівши суть доповнень. Візьмемо, наприклад, ситуацію між цими двома текстами:

• «Не піддаваймося розпусті, як деякі з них чинили блуд, і полягло їх одного дня двадцять три тисячі» (1 Коринтян 10:8).

• «А тих, хто помер від пошесті, було двадцять чотири тисячі» (Числа 25:9).

Потрібно пам'ятати, що питання полягає не в тому, чи ці два вірші говорять різні речі, а в тому, чи можна узгодити ці різні речі, не виходячи за межі розумного та логічного. Відповідь – однозначне «так». Якщо загинуло 24 тисячі, то чи не загинуло також і 23 тисячі? Знову ж таки, застосування принципу доповнення миттєво вирішує цю проблему.

Передбачуване протиріччя між цими двома віршами далі розв'язується, якщо розуміти, що в 1 Коринтян 10:8 згадується конкретний час – «одного дня», тоді як у Числа 25:9 час не обмежується одним днем. Справа в тому, що 23 000 могли померти за один день, а 1000 могли померти наступного дня. Знову ж таки, після уважного розгляду обговорюваних віршів стає очевидним, що між ними немає розбіжностей.

10:11 aNU-текст опускає *Все.*

10:23 aNU-текст опускає *мені.*

bNU-текст опускає *мені.*

10:26 aПсалом 23:1

10:28 aNU-текст опускає закінчення цього вірша.

bПсалом 23:1

[11:2 і далі] Одним правдоподібним поясненням цієї ідеї є те, що в Коринті, в межах греко-римської культури, носіння покривала мало значення, яке не передається в сучасній культурі. Це був культурний феномен («посудіть самі», вірш 13), де покривало символізувало підкорення жінки чоловічій владі (вірш 10). Зняття покривала символізувало неприйняття жінкою чоловічої влади та прирівнювалося до ганебної практики гоління голови, що робили жінки з поганою репутацією (вірші 5–6). Оскільки символізм покривала в коринтській культурі узгоджувався з незмінним принципом підкорення жінок чоловічому лідерству, християнок Коринту закликали дотримуватися такої культурної практики.

Застосування цього наказу полягає в тому, що християни, які сьогодні опинилися в культурному середовищі, де певний культурний символ підтримує незмінний біблійний принцип, повинні пристосовуватися до цієї культурної пристойності. Покривання голови не має такого значення в американській культурі і має різне значення в різних культурах (Буття 24:65; 29:25; 38:14–15; Пісня Пісень 4:1, 3; 6:7)[6].

Інше питання, з приводу якого виникає плутанина, – це «святий поцілунок». І Павло, і Петро закликали християн першого століття вітати один одного святим поцілунком (Римлян 16:16; 1 Коринтян 16:20; 2 Коринтян 13:12; 1 Солунян 5:26; 1 Петра 5:14). Чи цей наказ мав стати незмінною рисою християнства? Чи Бог хоче, щоб християни й сьогодні практикували «святий поцілунок», так само як вони мають дотримувались хрещення, молитви та Вечері Господньої?

Привітання поцілунком передувало християнству (1 Самуїла 20:41; 2 Самуїла 20:9; Матвія 26:49; Луки 7:45; Дії 20:37). Але, наприклад, в американському суспільстві така форма привітання ніколи не сприймалася як стандартна. Натомість, люди зазвичай тиснуть руку або хлопають одне одного по спині. Однак останнім часом все більш помітним привітанням стають обійми. Павло не міг наказувати християнам почати цілувати одне одного як форму вітання – вони й так уже це робили. Натомість, Павло застосував християнські принципи до існуючої та поширеної культурної практики привітання поцілунком, закликаючи їх зберігати святість своїх привітань: «Оскільки ви вітаєтеся поцілунком, то нехай він буде **святим** – вітайте один одного **святим** поцілунком».

Третя практика, яка потребує пояснення, щоб зрозуміти її правильне застосування, це миття ніг. Ісус налякав і навіть шокував учнів, коли наполіг на тому, щоб помити їм ноги (Івана 13:1–20). Майже так само дивно знайти сьогодні релігійні групи, які вірять, що тими Своїми діями Ісус започаткував постійну практику, якої слід дотримуватися як ритуалу в практиці християнства.

Насправді миття ніг у Палестині в першому столітті було звичайним ділом, яке було необхідним через пересування сухими й пильними дорогами у відкритому взутті того часу (сандаліях, Буття 18:4; 19:2; 24:32; Суддів 19:21; 1 Тимофія 5:10). У типовому близькосхідному побуті гостям зазвичай виявляли кілька соціальних проявів ввічливості як вияв гостинності: привітання поцілунком, помазання олією та догляд за тваринами гостя, на додачу до надання їжі та притулку (Буття 18:4–5; 24:32; Суддів 19:21; Рут 3:3; 2 Самуїла 12:20; Псалом 22:5; Екклезіаста 9:8; Даниїла 10:3; Матвія 6:17; Луки 7:44–46). Західна культура зазвичай має зовсім інший перелік соціальних зручностей, зокрема взяти пальто гостя, запропонувати йому щось випити та запросити присісти.

У культурі, де було достатньо домашньої прислуги, завдання обмити запилені ноги гостя зазвичай виконував слуга господаря. Саме цей факт зробив дії Ісуса такими шокуючими для учнів. Їм було огидно, що Ісус міг так понизити Себе, щоб виконувати таку принизливу працю.

Оскільки учні Ісуса вже практикували миття ніг, Ісус просто використав цей культурний звичай, щоб навчити їх важливого духовного принципу. Спочатку Він зазначив, що вони не зрозуміють значення того, що Він збирався зробити (Івана 13:7). Ось чому, закінчивши, Він запитав їх: «Чи ви знаєте, що Я зробив вам?» (вірш 12). Звісно, вони знали, що Він помив їм ноги! Якби Він просто закликав їх продовжувати цю звичайну практику, вони б миттєво зрозуміли Його наказ. Але Він намагався до них донести не це. Він навчав їх смирення і прощення. Ми також повинні бути достатньо смиренними, щоб виправляти свої помилки й отримувати прощення, яке пропонує Ісус. Ми повинні бути готові ставитися до інших краще, ніж до себе, служачи їм і виявляючи турботу про задоволення їхніх потреб. Було б не важко просто ритуально мити ноги одне одному на виконання цього наказу. Однак Ісус мав на увазі той факт, що смирення, скромне ставлення і намагання служити, які Він хоче бачити в нашому житті, вимагають набагато більш старанної, послідовної відданості в нашій щоденній поведінці.

11:15 aM-текст опускає *для неї.*

11:24 aNU-текст опускає *Прийміть, споживайте.*

bNU-текст опускає *ламається.*

11:29 aNU-текст опускає *недостойно.*

bNU-текст опускає *Господнє.*

12:2 aNU-текст і M-текст додають *коли.*

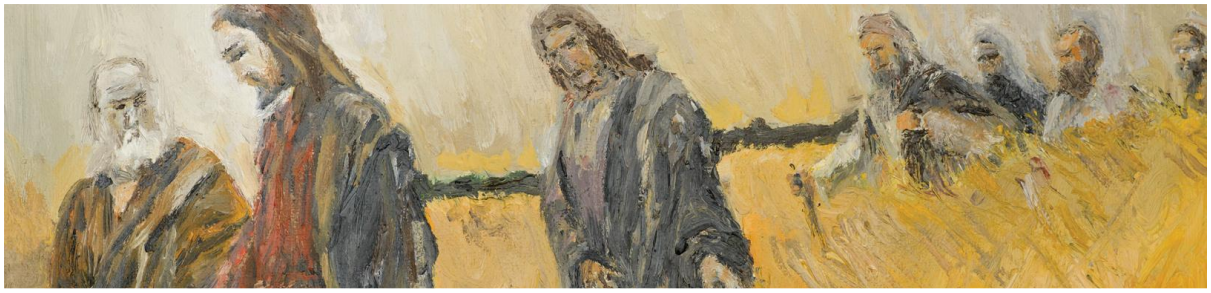

ХТО ТАКИЙ АПОСТОЛ?

Деякі релігійні групи стверджують, що Бог призначив сучасних апостолів. Однак уважне вивчення Біблії показує, що це не так. У Біблії слово «апостол» походить від грецького слова *апостолос*, що означає «посланець, делегат»[7]. У Новому Заповіті цей термін вживається в двох різних значеннях. Він може стосуватися особи, яку хтось послав виконати певну місію чи завдання. У цьому значенні це слово вживається стосовно, наприклад, Варнави (Дії 14:14) – він був «апостолом» у тому сенсі, що супроводжував Павла в місіонерській подорожі. Також про Ісуса сказано, що Він є нашим «Апостолом» у тому сенсі, що Його було послано відкупити наші гріхи (Євреїв 3:1).

Термін «апостол» також вживається в іншому сенсі, який можна назвати офіційним, і стосується осіб, які були офіційно обрані Богом служити первинними представниками Ісуса – «послами» (2 Коринтян 5:20). Ісус Сам вибрав перших дванадцять апостолів (Матвія 10:1–5). З цих перших дванадцяти Юда зрадив Господа, як і передбачалося в Старому Заповіті. Замість покаяння він покінчив зі своїм відступництвом, вкоротивши собі віку. Тому за божественним указом був обраний його наступник (Дії 1:16–26).

Лише ще один апостол в офіційному значенні цього слова згадується в Новому Заповіті – Павло. Його призначення на апостольство було унікальним і безпрецедентним у тому сенсі, що він був обраний для виконання конкретного завдання, важливого в першому столітті (Дії 9:15; 22:14–15). Христос обрав його нести християнську звістку язичницькому світу (Римлян 11:13; 15:16; Галатів 2:8; Ефесян 3:8). Павло ретельно задокументував той факт, що його апостольство було з Божої волі (Римлян 1:5; 1 Коринтян 1:1; Галатів 1:1, 16).

ОЗНАКИ АПОСТОЛА

Якщо зібрати всю інформацію стосовно апостолів, надану в Новому Заповіті, з'являються принаймні три вимоги, яким мав відповідати апостол в офіційному розумінні цього терміну. По-перше, апостол повинен був бачити Господа і бути очевидцем Його воскресіння (Дії 1:22; 22:14; 1 Коринтян 9:1). По-друге, апостол мав бути спеціально обраний Господом або Святим Духом (Матвія 10:5; Марка 3:13–14; Луки 6:13; Дії 1:26; 9:15; 22:14–15, 21; 26:16). По-третє, апостол був наділений чудодійною силою, так що міг творити чудеса. Ця сила передбачала й можливість передавати здатність творити чудеса іншим особам через покладання рук (Марка 3:15; 16:17–20; Дії 8:14–18; 19:6; 2 Тимофія 1:6). Ісус посилався на дарування апостолам чудотворної здатності, коли обіцяв, що вони «зодягнуться силою з висоти» (Луки 24:49).

СЛУЖІННЯ АПОСТОЛА

Апостольство, безсумнівно, було тимчасовим інститутом для ранньої Церкви (хоча самé апостольське призначення було довічним). Його основна мета була подвійною. По-перше, Ісус доручив апостолам понести у світ християнську релігію. По-друге, апостоли були значною мірою відповідальні за надання Нового Заповіту – спочатку в усній формі, і особливо в письмовій. Ці два головні завдання чітко викладені в Новому Заповіті. Ісус проголосив, що збудує Свою Церкву після Свого воскресіння з аду (царства мертвих, Матвія 16:18). Потім Він пояснив, що саме апостоли «відкриють вхід» у Його Церкву (звідси значення «ключів», вірш

19). Петро та апостоли вперше сформулювали умови входу в Царство Христове в день П'ятидесятниці, яка наступила після воскресіння Христа (Дії 2:14 і далі).

Підсумувавши суть християнства в семи основних концепціях (Ефесян 4:1–6), Павло описав початкову послідовність подій, які розповідають про зародження християнства (вірші 7–16). Зокрема, Павло зазначив, що: 1) після Свого розп'яття Ісус зійшов у царство мертвих; 2) потім Він піднявся; 3) Він вознісся назад на небо; 4) після Свого вознесіння Він роздав дари; 5) апостольський чин був частиною отримання цих чудесних дарів; 6) ціль цих дарів полягала в збудуванні Церкви; 7) підготовка, надана цими дарами новоствореній Церкві, була тимчасовою («аж поки» – це прислівник часу, що вказує, коли чудесні дари мали припинитися), оскільки така сама підготовка, тобто «віра» (Юди 3), незабаром стане доступною через завершене одкровення.

Після того як уся інформація, необхідна для просування християнства, була відкрита ранній Церкві (усно, завдяки розподілу дарів), Церква мала б доступні засоби для зростання та досягнення зрілості у Христі (1 Коринтян 13:8–13). У той час як пророки, євангелісти, пастирі та вчителі [слова «пастирі та вчителі» розділяють один і той самий артикль у грецькій мові, і тому, ймовірно, їх слід тлумачити як «пастирі-вчителі»] були наділені чудесною здатністю викладати натхненну інформацію, яка ще не була доступна в письмовій формі й були частиною цього раннього розвитку християнства (Ефесян 4:11), чин апостола був основним засобом, через який Христос ввів Свою релігію у цей світ.

На апостолах лежав обов'язок виконати волю Сина Божого у заснуванні, організації та повному спорядженні Його Церкви на землі, щоб вона могла виконувати свою призначену Небом місію, доки Ісус не повернеться[8]. Ось чому Павло міг сказати двома розділами раніше, що дім Божий (тобто Церква) збудований на основі апостолів і пророків (Ефесян 2:20). Ось чому він писав християнам у Коринті: «Деяких Бог поставив у Церкві: по-перше – апостолами, по-друге – пророками, по-третє – вчителями; потім – чудеса, тоді – дари оздоровлення, допомоги, управління, *знання* різних мов. Чи всі апостоли? Чи всі пророки? Чи всі вчителі? Чи всі *творять* чудеса? Чи всі мають дари оздоровляти? Чи всі мовами говорять? Чи всі пояснюють?» (1 Коринтян 12:28–30). У цьому переліку апостоли вказані «першими» за значенням своєї божественно призначеної ролі. Як апостоли самі конкретно описали свою унікальну роль у ранній Церкві, вони були віддані «слову Божому» та «служінню слова» (Дії 6:2, 4).

ТРИВАЛІСТЬ АПОСТОЛЬСЬКОГО СЛУЖІННЯ

Після заснування Церкви Христової та початкового представлення християнства (Колосян 1:23), служіння апостолів поступово зійшло «зі сцени» разом з епохою чудес. Як очевидець воскресіння Христа, Павло називав себе «останнім з усіх» інших апостолів (1 Коринтян 15:8). Більше не були потрібні ні апостоли, ні чудотворні дари. Вони виконали свою тимчасову роль (Євреїв 2:3–4). Книга, яку ми називаємо Біблією, є повним письмовим одкровенням Бога для всього людського роду. Отже, тепер люди мають доступ до всього, що їм потрібно знати (2 Петра 1:3), щоби встановити правильні стосунки з Богом через християнство та Христову Церкву. Апостоли «не мали офіційних наступників. З огляду на суть їхніх обов'язків не могло бути спадкоємства»[9]. Потреби в апостолах просто більше не було!

СЬОГОДНІ НЕМАЄ АПОСТОЛІВ

На жаль, кілька релігійних груп, які заявляють про свою приналежність до християнства, стверджують, що серед них є апостоли. Але таке твердження не відповідає Біблії. Жодна людина, яка живе сьогодні, не може відповідати вимогам, наведеним у Святому Письмі, щоб бути апостолом. Ніхто з сучасних нам людей не був очевидцем воскресіння Христа, і Він нікого з живих сьогодні не вибрав на апостольську роль. Також, ніхто з тих, хто живе сьогодні, не володіє чудодійними здібностями апостола. Нас не повинні дивувати фальшиві заяви людей, що вони апостоли. Ісус попередив, що лжепророки прийдуть в овечій шкурі, але всередині вони будуть хижими вовками (Матвія 7:15). Павло описав деяких своїх противників такими словами: «Адже вони – **лжеапостоли**, робітники лукаві, які видають себе за апостолів Христа. І не дивно, бо сам сатана видає себе за ангела світла. Тому не є щось надзвичайне, коли і його слуги видають себе за служителів праведності: їхній кінець буде за їхніми вчинками» (2 Коринтян 11:13–15).

Церквам Галатії було дане таке попередження: «Але якби й ми чи сам ангел з неба благовістили вам щось інше, ніж те, що ми вам благовістили, – нехай буде відлучений!» (Галатів 1:8). Будь-хто, хто сьогодні претендує на те, щоб бути апостолом і навчає чогось **на додачу до** Нового Заповіту, явно не є апостолом Христа!

Петро долучив своє застереження до цієї теми: «А були і в народі лжепророки, як і між вами будуть лжевчителі, які вноситимуть згубні єресі й відречуться від Того Владики, Який їх викупив, і тим наведуть на себе швидку погибель» (2 Петра 2:1). Недивно, що Іван застерігав: «Улюблені, не кожному духові вірте, але випробовуйте духів, чи від Бога вони, адже багато лжепророків з'явилося у світі» (1 Івана 4:1; пор. Матвія 24:11, 24). У Книзі Об'явлення церква в Ефесі отримала похвалу за те, що «випробувала тих, які називають себе апостолами, але ними не є, і виявила їхню неправдомовність» (Об'явлення 2:2).

У католицькій доктрині Петро вважається верховним єпископом, навіть вищим за інших апостолів, і кожен папа римський після Петра є наступником його апостольства. Папу обирають буквально після кількох годин і навіть днів обговорень кардиналів у Ватикані. У Біблії єдиним апостолом, який не був обраний особисто Христом, був Маттій, але й він був обраний не просто людьми, які зібралися обміркувати та обговорити його потенціал. Його було обрано через жереб, що було просто іншим способом Ісусу зробити вибір (Дії 1:26; Приповісті 16:33). Визначаючи повноваження апостола, Лука (Дії 1) зробив абсолютно очевидним, що апостолом міг бути лише той, хто бачив Господа і був **очевидцем** Його воскресіння. Ось чому Павло конкретно заявив: «Хіба я не апостол? **Хіба я не бачив нашого Господа** Ісуса Христа?» (1 Коринтян 9:1). Розповідаючи про своє навернення, він навів слова Ананія: «Бог наших батьків призначив тебе, щоб ти пізнав Його волю і **побачив Праведного** та почув голос з Його вуст, бо ти будеш Йому свідком перед усіма людьми про те, що побачив і почув» (Дії 22:14–15). Жоден так званий сучасний апостол не міг би чесно заявити про це.

Ще одним доказом того, що сьогодні немає апостолів, є той факт, що новозавітні апостоли були наділені Богом здатністю не лише творити чудеса, але й передавати чудотворну силу іншим людям, які потім самі могли творити чудеса. Ця особлива ознака детально описана так: «Коли Симон побачив, що **покладанням рук апостолів** дається [Святий] Дух, то приніс їм гроші» (Дії 8:18). Тож питання сучасних апостолів може бути вирішено дуже швидко: щоб підтвердити свою претензію на апостольство, вони повинні як творити чудеса, так і передавати чудотворну силу іншим. Апостоли Ісуса в Новому Заповіті без вагань демонстрували свій апостольський статус. Тому кожен, хто сьогодні називає себе апостолом, повинен бути готовий зробити те саме. Сьогодні такої можливості немає. Апостоли були обрані Христом, наділені чудотворними здібностями, були очевидцями воскресіння Христа й натхнені нести Божу звістку в першому столітті. Вони сумлінно виконали своє виняткове служіння, нічого не залишили незробленим, після чого апостольське служіння було завершено, щоб ніколи не відновлюватися після першого століття.

12:13 aNU-текст опускає *в.*

13:3 aУ NU-тексті – *щоби хвалитися.*

[12:13] *Дивіться Спеціальний розділ на стор. 15 та Примітку 10 щодо хрещення Святим Духом.*

[13:4] Аргумент скептиків щодо поняття «заздрість» (або «ревність» у Біблії короля Якова) у цьому вірші виглядає приблизно так: згідно 1 Івана 4:8, «Бог є любов»; в 1 Коринтян 13:4 написано, що «любов не заздрить»; і все ж у Вихід 20:5 і кількох інших уривках сказано, що Бог є «ревнивим Богом». Як Бог може одночасно бути «ревнивим» (або «заздрісним») і «не ревнивим»? Простіше кажучи, якщо любов не ревнує, а Бог є любов, то Бога не можна логічно назвати ревнивим. Або навпаки, якщо любов не ревнива, а Бог ревнивий, то Бога не можна вважати люблячим. Правильно? Як ці вірші можуть не бути суперечливими?

В сучасному світі поняття «ревнощі» або «заздрощі» найчастіше мають негативне значення. Нам шкода чоловіка, який заздрить успіху свого колеги. Ми не схвалюємо сім'ї, які охоплюють заздрість і ревнощі через щасливі обставини сусідів. Додайте до цього сприйняття ревнощів і заздрості те, що різні уривки з Нового Заповіту говорять на цю тему, і можна зрозуміти, чому декого може щиро бентежити, чому Бога часом описано як «ревнивого». Апостол Павло заохочував християн у Римі «жити пристойно», відкинувши «сварки і заздрощі» (Римлян 13:13). Церкві в Коринті Павло висловив своє побоювання, що, прийшовши до їхнього міста, він міг побачити серед них такі гріховні діла, як плітки, сварки та заздрощі (2 Коринтян 12:20). Здається, що і Новий Заповіт, і «моральний кодекс» сучасного суспільства найчастіше сприймають «ревнощі» та «заздрощі» в негативному світлі.

Однак правда в тому, що іноді про ревнощі можна говорити в хорошому сенсі. У Старому Заповіті слово «ревнивий» перекладено з єврейського *кін'ах*, а в Новому Заповіті – з грецького *зелос*. Головна ідея, що лежить в основі обох слів, – це «теплота» або «жар»[11]. Єврейське слово, що означає ревнощі, несе в собі ідею «почервоніння обличчя, яке супроводжує сильні емоції»[12] – правильні чи неправильні. Залежно від застосування, це слово може позначати як добру, так і злу пристрасть. Тричі в 1 Коринтян Павло використав це слово в хорошому сенсі, заохочуючи християн «ревно дбати (*зеелуті*)» про духовні дари (12:31; 14:1, 39). Звісно, він не наказував коринтянам грішити, а робити щось добре й гідне. Пізніше, знову пишучи церкві в Коринті, апостол Павло недвозначно заявив, що існує «Божа ревність»: «Адже я палаю до вас Божою ревністю» (2 Коринтян 11:2). Павло палко бажав, щоб церква в Коринті перебувала в Божій любові. Як друг нареченого (Христа), Павло використовував найбільш переконливі слова, щоб заохотити «наречену» Христа в Коринті бути чистою та вірною Йому.

Подібним чином і Бог висловлював Свою любов до Ізраїлю в Старому Заповіті, проголошуючи Себе «ревнивим Богом» (Вихід 20:5; Второзаконня 4:24). Він не заздрив досягненням чи володінням ізраїльтян, а виявляв до них Свою сильну любов. Святе Письмо говорить про духовний шлюб між Богом і Його народом. На жаль, у період розділеного царства як Ізраїль, так і Юда були винними у «відступництві» (Єремії 3:6–10). Бог називав ідолопоклонство Ізраїлю «розпустою», і з цієї причини Він «відіслав її та дав лист про її розлучення» (3:8).

Дійсно, любові притаманна ревність, яка є морально доброю. У певному сенсі людина може законно відчувати ревність до того, що їй належить по праву (див. Числа 25). Особливо це стосується подружніх відносин. Ізраїль був Божим обраним народом. Бог почав виділяти його як особливу націю, благословивши їхнього «батька» Авраама. Коли ізраїльтяни перебували в Єгипті, Він благословив їх значним чисельним зростанням. Він визволив їх із єгипетської неволі. І, серед іншого, Він дав їм Своє письмове одкровення, виконуючи яке вони могли духовно наблизитися до Нього і навіть фізично перевищити інші народи, оскільки Бог уберіг би їх від різних хвороб (див. Вихід 15:26). Подібно до пташки, яка ревно стежить за відкладеними яйцями та пташенятами, не даючи іншим птахам дістатися до її гнізда, і Бог з «праведною» ревністю спостерігав за ізраїльтянами, не бажаючи терпіти присутність фальшивих богів серед Свого народу (Вихід 20:3–6). Проте не таку «побожну заздрість» мав на увазі Павло в 1 Коринтян 13:4.

14:5 аУ NU-тексті – *і*.
14:21 аІсаї 28:11, 12

СУЧАСНІ ЧУДЕСА, ГОВОРІННЯ ІНШИМИ МОВАМИ ТА ХРЕЩЕННЯ СВЯТИМ ДУХОМ

Численні релігійні групи зазвичай заявляють про допомогу Святого Духа в їхньому житті. Відомі релігійні теле-проповідники сміливо проголошують, що перебувають під активним впливом Святого Духа під час своїх виступів. За їхніми словами, Святий Дух розмовляє з ними особисто, миттєво зцілює глядачів і уможливлює їхнє нестримне говоріння «невідомою мовою». Усе це вони називають «позитивним доказом» свого хрещення Святим Духом. Чи чудеса все ще трапляються? Чи можуть люди сьогодні говорити іншими мовами? Чи Бог у XXI-му столітті відміняє дію законів природи та чудесним чином зцілює людей?

Пророк Ісая сказав: «Ходіть же, і посперечаймося» (тобто, поміркуємо, 1:18). Абсолютно важливо досліджувати **Святе Письмо**, а не наші почуття, власний досвід або гадані випадки в чиємусь житті. Єдиний певний підхід – дослідити, чого навчає Біблія. Тому треба запитати: «Чи я щиро вірю, що Біблія є Словом Божим?» Відповіді на критичні питання, пов'язані з людським існуванням, вимагають від кожної людини готовності проводити час у вивченні Біблії, щоби «правильно пояснювати Слово істини» (2 Тимофія 2:15, НПУ). Потрібно «досліджувати Писання» (Дії 17:11). Потрібно бути чесними і мати бажання слідувати за доказами. Якби вам довелося вибирати між тим, що, на вашу щиру думку, ви пережили або побачили на власні очі, і тим, що насправді говорить Біблія, що б ви вибрали? Ви повинні запитати себе: «Чи я чесно прийму те, що написане Боже Слово каже щодо чудес?» Якщо так, тоді давайте розглянемо, чого навчає Біблія з цього питання.

ВИЗНАЧЕННЯ ЧУДА

Перш за все треба з'ясувати, що таке «чудо» насправді. У якому значенні Біблія вживає це слово? Для позначення надприродної (на відміну від природної) діяльності в Біблії використовуються три головні терміни: 1) «чудо» (*дінаміс*); 2) «знамення», або «ознака» (*семейон*) і 3) «диво» (*терас*). Усі три терміни зустрічаються разом у Дії 2:22, Євреїв 2:4 і 2 Коринтян 12:12. Пов'язані з ними слова – це «діло» (*ерґон*) і «прояв сили» (*кратос*). В Біблії створене диво означало, що Бог діяв **поза** законами природи. За визначенням знавця грецької мови В.Е. Вайна, слово «чудо» (*дінаміс*) використовується в Новому Заповіті на позначення «діл **надприродного** походження та характеру, які не можуть бути зроблені **природним** чином і засобами»[13]. Отфрід Гофіус зазначив, що «знамення» (*семейон*) «суперечить **природному** ходу речей» і, так само, «диво» (*терас*) стосувалося подій, які «суперечать упорядкованій єдності процесів **природи**»[14]. Таким чином, чудо в Біблії – це не просто дивовижна, неймовірна, надзвичайна чи незвичайна подія (наприклад, народження дитини, поява квітки чи ледве уникнення нещасного випадку). Чудо в Біблії було **надприродною** подією, яка суперечила звичайному ходу речей в природі. Однак чудесні події не слід плутати з провіденціальними, коли Бог діє в межах звичайних природних процесів.

ПРИЗНАЧЕННЯ ЧУДЕС

По-друге, абсолютно важливо визнавати мету чудес. У Новому Заповіті чудеса виконували функцію **підтвердження**. Коли натхненний промовець проголошував Боже Слово, Бог

підтверджував або **підкріплював** слова промовця, наділяючи його здатністю творити чудеса. Про цей факт досить ясно свідчать багато уривків Нового Заповіту. Наприклад, апостоли «пішли і проповідували всюди, а Господь допомагав і **стверджував** слово чудесами, які його супроводжували» (Марка 16:20). Автор Послання до євреїв запитував: «як ми уникнемо *її* [відплати], коли знехтуємо таким великим спасінням? Воно мало початок у **проповіді** Господа і було **підтверджене** нам тими, хто почув. А Бог **свідчив ознаками і чудесами**, різноманітними проявами сили і дарами Святого Духа згідно зі Своєю волею» (Євреїв 2:3–4). Оповідаючи про перше проголошення євангелія самарійцям, Лука написав: «А натовпи людей прислухалися до того, що говорив Пилип, і однодушно приймали почуте, *бо* бачили чудеса, які він чинив» (Дії 8:6). Апостоли молилися Богу: «…дай Своїм рабам з усією сміливістю говорити Твоє **слово**. Коли простягнеш Свою руку для **оздоровлення**, **ознак і чудес**» (Дії 4:29–30).

Ці та багато інших уривків (Дії 13:12; 14:3; 15:12; Римлян 15:18–19; 1 Коринтян 2:4; 1 Солунян 1:5; пор. Вихід 4:30) показують, що метою чудес було **підтвердити** та **засвідчити істинність** усного слова/проповіді як Слова Божого. Чудеса **узаконювали** та **підтверджували** вчення Божих посланців, на відміну від багатьох лжевчителів, таких як Симон (Дії 8:9) або ворожбити фараона (Вихід 7:11), які намагалися ввести людей в оману.

Навіть чудеса, які творив Ісус, мали на меті підтвердити Його заяви про божественність. Розглянемо два приклади: 1) використовуючи паралельний термін «діла» (ключове слово в Євангелії від Івана), Ісус зауважив Пилипу: «Хіба ти не віриш, що Я є в Отці, й Отець є в Мені? **Слова**, які Я кажу вам, не від Себе кажу. Отець, Який у Мені перебуває, – Він і творить ті **діла**. Вірте Мені, що Я в Отці, а Отець у Мені. Якщо ж ні, то через Мої **діла** повірте [Мені]» (Івана 14:10–11). 2) Никодим сказав Ісусу: «Равві, знаємо, що Ти прийшов від Бога як Учитель, бо ніхто не може робити таких **чудес**, які Ти робиш, коли би Бог не був з ним» (Івана 3:2). Цей принцип багато разів повторюється в Новому Заповіті (Івана 2:23; 5:36; 6:14; 7:31; 10:37–38, 41–42; 20:30–31; Дії 2:22). Іншими словами, Ісус робив знамення та чудеса, щоб довести Свою божественну сутність і таким чином підтвердити автентичність Свого послання. А Його послання, у свою чергу, породжувало віру в тих, хто вірив Його вченню (Римлян 10:17). Ось незмінна послідовність, представлена в Святому Письмі: **знамення → слово → віра**. Знамення підтверджували Слово, яке було представлено слухачам, і в них зароджувалася віра, коли вони приймали це Слово.

Чудовою демонстрацією цього процесу є описане Лукою навернення римського проконсула Сергія Павла. Ворожбит Еліма намагався перешкодити зусиллям Павла проповідувати Сергію Павлу євангеліє. Тож Павло вчинив чудо, осліпивши Еліму. Далі Лука записав: «Тоді проконсул, побачивши, що сталося, повірив, дивуючись **вченню** Господа» (Дії 13:12). Цілком можна було б очікувати прочитати в тексті, що Сергій був вражений **чудом**, яке зробив Павло. Але Лука точно повідомив про ситуацію: чудо, яке вчинив Павло, привернуло увагу Сергія Павла, змусивши його визнати божественне походження євангельської звістки Павла. Ця звістка, у свою чергу, породила в проконсулі віру – відповідно до того, що Павло пізніше написав християнам у Римі, що віра приходить через слухання Слова Христа (Римлян 10:17). Знову і знову в Новому Заповіті спостерігається тісний зв'язок між здійсненням чудес і проповідуванням Слова Божого (Марка 6:12–13; Луки 9:2, 6).

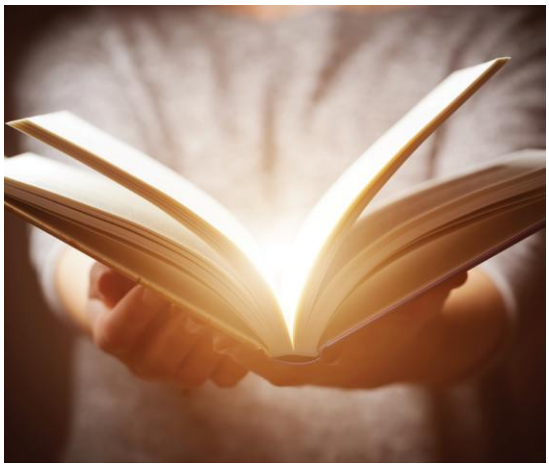

Чудеса підтверджують Слово			
	Послання	***Підтвердження***	***Відгук***
Дії 4:29–32	«з усією сміливістю говорити Твоє слово»	«простягнеш Свою руку для оздоровлення, ознак і чудес»	«всі ті, які повірили, мали одне серце й душу»
Дії 8:5–12	«…того, що говорив Пилип»; «благовістив про… Христа»	«однодушно приймали почуте, *бо* бачили чудеса, які він чинив»	«повірили Пилипові, який благовістив… й охрестилися»
Дії 13:7–12	«намагався почути Боже Слово»	«ти будеш сліпий, не бачитимеш»	«проконсул… повірив, дивуючись вченню Господа»
Дії 14:1–3	«відважно діючи в Господі»	«Господь підтверджував слово Своєї благодаті, роблячи ознаки та чудеса»	«повірила дуже велика кількість юдеїв і греків»
Римлян 15:18–19	«я завершив Євангеліє Христа»	«силою ознак і чудес, силою Божого Духа»	«навернення язичників»
1 Коринтян 2:4–5	«моє слово, і моя проповідь»	«в проявах Духа та сили»	«щоб ваша віра була не через людську мудрість, а через Божу силу»
1 Солунян 1:5–6	«наше Євангеліє до вас було не тільки в слові»	«а й у силі та у Святому Дусі, й з повним переконанням»	«ви стали наслідувати нас та Господа, прийнявши… слово»
Євреїв 2:1–4	«таке велике спасіння… мало початок у проповіді Господа»	«Бог свідчив ознаками і чудесами, різноманітними проявами сили і дарами Святого Духа»	«бути надзвичайно уважними до почутого»
Марка 16:15–20	«проповідуйте Євангеліє…Вони ж пішли і проповідували всюди… слово»	«Господь допомагав і стверджував слово чудесами, які його супроводжували»	«хто повірить і охреститься, буде спасенний»
Івана 2:22	«Він це говорив… і Писання, і сказані Ісусом слова»	«Коли Він воскрес із мертвих…»	«Його учні… повірили»
Івана 2:23	«в Його Ім’я»	«побачивши ті чудеса, які Він творив»	«багато *людей*… повірили»

Однак, деякі люди стверджують, що існують інші причини для божественного зцілення та говоріння іншими мовами. На їх переконання, вміння розмовляти іншими мовами є ознакою високої духовності людини. Інші кажуть, що чудесні зцілення служать єдиній меті – одужанню віруючого – і є простим актом милосердя, щоб полегшити його біль і страждання. Вони стверджують, що Бог не хоче, щоб ми страждали, і тому зцілює нас лише для того, щоб полегшити наш біль у цьому житті, тому що ми Його діти.

Стосовно першого твердження – у своїх застереженнях до церкви в Коринті, Павло наполягав, що людина, яка може говорити іншими мовами, не була духовно вищою за ту, яка не мала такої здатності. Більше того, той, хто мав здатність розмовляти іншою мовою, мав правильно використовувати свій дар, щоб допомагати іншим (1 Коринтян 14:6, 9, 12, 19). Цей дар робив його духовно вищим за інших не більше, ніж будь-який інший дар, яким володів будь-який інший член церкви, – незалежно від того, була ця здатність чудодійною чи ні (1 Коринтян 12:11–27). Здатність розмовляти іншими мовами було просто однією чудодійною ознакою серед багатьох інших, дарованих Богом незалежно від духовного статусу того чи іншого члена церкви, не кажучи вже про його духовну вищість над іншими християнами (1 Коринтян 12:7–11, 28–30).

Стосовно другого твердження – звичайно, співчуття Бога було очевидним, коли люди отримували чудесне зцілення в новозавітні часи. І, звичайно, полегшення страждань було б побічним ефектом такого зцілення. Але Біблія навчає, що **полегшення страждань не було єдиною метою чудес**. Інакше, чому Бог не зцілює кожного християнина від будь-якої хвороби чи недуги? Смерть і гріх увійшли у світ внаслідок людському вибору, і Бог дозволяє обставинам, спричиненим людськими рішеннями, йти своїм ходом. Насправді Біблія попереджає християн, що вони **можуть зазнати** різного роду труднощів, спротиву, спокус і страждань (1 Коринтян 10:13; 2 Тимофія 3:12; 1 Петра 4:12–17). Якщо чудеса в першому столітті мали на меті покращити чиєсь здоров'я чи фізичне благополуччя, то Ісус і апостоли не справились зі своєю місією, тому що залишили незціленими мільйони хворих і вмираючих! Ісус зцілив лише малу частину хворих у Палестині та **небагатьох** людей за межами цього крихітного географічного регіону. По суті, можна було б навіть зробити висновок, що Боже співчуття поширювалося не на **всіх**. Але Біблія стверджує, що **Бог любить увесь людський світ** (Івана 3:16; Римлян 5:8). Отже, головною метою чудес не був ані прояв Божого співчуття, ані полегшення болю, хвороб і страждань людей.

Звичним запереченням на ці спостереження висувається думка про те, що люди не отримують чуда сьогодні, тому що «не мають достатньо віри». Але такі заяви не мають підтвердження в Біблії. Дійсно, в Новому Заповіті відзначається віра деяких людей, яка в них була до здійснення чуда (Марка 5:34). Однак це не означає автоматично, що віра була необхідною передумовою для отримання цього чуда. А для багатьох людей віра взагалі не була обов'язковою умовою. Наприклад, усі ті, кого воскресили з мертвих, очевидно, ніяк не могли «мати віру» (Івана 11:44). Також і біснуваті не мали віри до свого зцілення, оскільки не були при своєму розумі (Луки 9:42; 11:14). Чоловік, сліпий від народження, насправді навіть не був певен щодо особи Ісуса (Івана 9:11–12, 17, 25, 35–36). Чоловік, якого зцілив Ісус біля купальні, насправді навіть не знав, хто його зцілив (Івана 5:13). Одного разу Ісус зцілив розслабленого, побачивши не **його** віру, а віру його **товаришів** (Марка 2:5). Додаткові тексти вказують на те, що від багатьох людей, які отримали переваги чудес, не вимагалося мати віру (Луки 13:12; 14:4; Дії 3:1–10).

Але вірно і протилежне. Були люди, які мали віру, але не отримали зцілення від своїх хвороб. Апостол Павло очевидно мав велику віру, але у нього була «недуга» настільки болюча, що він називав її «колючкою в тілі» та «посланцем сатани» (2 Коринтян 12:7–10). Проте його щирі молитви до Бога про полегшення страждань не привели до його зцілення. Тимофій був вірним і ревним слугою Господа, але мав «часті хвороби» і такі серйозні проблеми зі шлунком, що Павло навіть згадував про це у своєму натхненному посланні. Та замість того, щоб просто зцілити його чи наказати йому «молитися про зцілення», Павло порадив йому вживати «трохи вина» (1 Тимофія 5:23). Інший співробітник і супутник Павла в його місіонерських подорожах, Трохим (Дії 20:4: 21:29), змушений був залишитися в Мілеті через свою хворобу (2 Тимофія 4:20). Епафродит був надзвичайно цінним служителем у Царстві Христовому, так що Павло казав про нього як про «мого брата, помічника і співвоїна … і служителя в моїй потребі» (Филип'ян 2:25). Але коли він захворів «і був при смерті» (Филип'ян 2:27, 30) – ймовірно, через свою виснажливу діяльність у Царстві та служіння Павлу – Павло не зцілив його. Ці приклади показують, що особиста віра не була передумовою для отримання чуда в першому столітті. Чудеса були напряму пов'язані з підтвердженням проповіді Слова Божого.

Але як бути з тими віршами, які, схоже, вказують на те, що віра справді **мала** певний вплив на здійснення чуда? Наприклад, коли Матвій зауважив, що Ісус, прийшовши у Свою батьківщину, «не зробив там багатьох чудес через їхнє невірство» (Матвія 13:58)? Зауважте також, що текст навряд чи співвідносить наявність чуда з наявністю віри, адже зрештою, слово «багатьох» означає, що все ж **деякі** чудеса були здійснені, навіть попри переважання невіри. Отже, Матвій мав на увазі те, що коли Ісус зробив кілька чудес на підтвердження Своїх заяв про божественність, ці докази були відкинуті, й тому для Христа було б зайвим пропонувати їм будь-які подальші чудесні демонстрації. Ісус просто робив те, що наказував дванадцятьом: «І коли б у якомусь місці не прийняли вас і не послухали вас, то, виходячи звідти, обтрусіть пил з ніг» (Марка 6:11). Він також казав: «…не кидайте ваших перлин перед свинями» (Матвія 7:6). Якби творіння додаткових чудес підтвердило б Слово, Ісус би їх зробив.

Іван фактично вирішив це питання для неупередженого шукача істини, сформулювавши тему свого євангельського оповідання такими словами: «Багато інших **чудес** зробив Ісус перед Своїми учнями, які не записані в цій книзі. А це було написане, **щоб ви повірили**, що Ісус є Христос, Син Божий, і щоб, вірячи, життя мали ви в Його Ім'я» (Івана 20:30–31). Іван каже, що віра часто виникає **після** чуда, а не до нього, щоб отримати чудо! Вчення Нового Заповіту прямо суперечить твердженням про те, що чудеса відбуваються сьогодні. Лунають заяви, що людина повинна мати віру, перш ніж вона зможе отримати чудо, у той час як Новий Заповіт навчає, що чудеса здійснювалися на підтвердження божественного походження послання та/або особи промовця. А це послання, у свою чергу, породжувало віру в тих, хто його чув (Римлян 10:17). Отже, **чудеса передували вірі**. Навіть говоріння іншими мовами мало спонукати невіруючого прислухатися до послання (1 Коринтян 14:22).

Хорошим підсумковим текстом у Біблії, який точно визначає мету чудес, є випадок із вдовою з Сарепти, до якої Бог послав Іллю, щоб допомогти їм пережити голод під час правління царя Ахаба. Коли внаслідок важкої хвороби помер її син, Ілля повернув хлопчика до життя, воскресивши його з мертвих. Її слова підсумовують наслідок чуда: «Тепер же я пізнала, що ти є Божим чоловіком, і Господнє слово у твоїх устах правдиве!» (1 Царів 17:24). Це чудо виконало свою призначену мету: підтвердити, що Ілля, як справжній промовець єдиного істинного Бога, навчав Божого Слова.

ТРИВАЛІСТЬ ЧУДЕС

Ці спостереження допомагають усвідомити третій надзвичайно важливий аспект чудес: як тільки Бог відкрив всю інформацію, яку Він хотів зробити доступною для людства (і яка пізніше увійшла до книги, яку ми називаємо Новим Заповітом), потреба в чудесному підтвердженні усного Слова відпала. Тепер люди можуть звернутися до Нового Заповіту, написаного Слова Божого, і в результаті чесного та старанного вивчення його дійти висновку, що це Слово Боже. Багато сучасних проповідників і вчителів не в змозі визнати цей вирішальний біблійний фактор. Вони не спроможні визнати той факт, що чудеса абсолютно не потрібні. Оскільки мета чудес була досягнута, самі чудеса припинилися. До того ж і Біблія навчає, що чудеса більше не потрібні. У нас є все, що нам потрібно в цьому житті, щоб підтримувати себе фізично і духовно та догоджати Богові (2 Петра 1:3). Духовна зрілість тепер доступна кожній людині, яка вирішила отримати доступ до засобу досягнення цієї зрілості – написаного Слова Божого. Наполягати на тому, що ми потребуємо чудес і сьогодні, означає підривати та зневажати вседостатність Божого Слова (1 Коринтян 1:22; 2 Тимофія 3:16–17).

Найдетальніший опис феномену чудес у Новому Заповіті, включно з говорінням іншими мовами, зціленням і пророцтвом, міститься в 12, 13 і 14 розділах 1 Коринтян. Ці три розділи були написані для християн Коринту, тому що вони неправильно використовували чудесні дари та зловживали ними. Розділ 12 **визначає** чудеса; розділ 13 зазначає їх **тривалість**; розділ 14 пояснює їх **розподіл**. У 1 Коринтян 12 Павло стверджував, що тіло (Церква) має функціонувати гармонійно, правильно використовуючи чудодійні дари. У 1 Коринтян 13 Павло стверджував, що любов є кращою ознакою, ніж чудодійні дари. Зрештою, ці дари (такі як пророцтво, говоріння іншими мовами, надприродне знання тощо) припиняться, замовкнуть і зникнуть (13:8). Ці чудесні дари позначені в тексті словом «частково» (13:9–10). Це «часткове», або чудодійне, припиниться і зникне, коли настане «досконале». Але що означає це «досконале»?

Словом «досконале» перекладене грецьке слово *телеіос*. У цьому контексті «досконалий» не означає «безгрішний», як це зазвичай розуміє пересічна сучасна людина. Деякі, хто зрозумів це слово саме як «безгрішний» у цьому контексті, дійшли висновку, що це «досконале» стосується Ісуса, оскільки Він був єдиною досконалою (безгрішною) людиною. Інші тлумачення «досконалого» стосуються небес (єдиного ідеального місця, де немає гріха та недосконалості), або християнської зрілості та досконалої любові (в її ідеальному стані або якості). Але в цьому контексті Павло протиставляв не якості чи місця, а кількості – те, що було неповним і частковим (чудодійні дари), і те, що було повним і завершеним (повністю відкрите Слово Боже). Саме це значення можна побачити далі у визначенні грецького поняття *телеіос* – воно стосується чогось, що є зрілим або завершеним. В 1 Коринтян 13 Павло вжив це слово у формі середнього роду,

маючи на увазі річ, а не особу – те, що, будучи завершеним або закінченим, замінить собою незавершене або часткове. Яків використовував слово *телеіос* для позначення вседостатності Божого Слова в його здатності досягти всього, що воно мало зробити (Якова 1:25). Вжите Павлом слово «досконале» стосувалося завершеного одкровення Божого або повністю розкритих писань Нового Заповіту. Одкровення Божої волі було повністю завершено з написанням останньої книги Нового Заповіту, Об'явлення Івана, до 100 року нашої ери.

Павло навів корисну ілюстрацію, щоб прояснити свою думку. Коли Церква володіла лише розрізненими частинками Божого одкровення, явленими через різні чудодійні дари та поступове створення натхненними авторами письмових документів Нового Заповіту в період між 57 і 95 роками нашої ери, вона не могла досягти повної духовної зрілості. І тому вона була як дитина (13:11), якій бракувало необхідних елементів для досягнення духовної зрілості. Проте, як тільки була відкрита повна Божа воля, яка стала Новим Заповітом, Церква вже мала засоби, щоб стати «дорослим чоловіком» (13:11). Як тільки Церква отримала доступ до повного написаного Божого Слова, засоби, за допомогою яких було дано це Слово (чудодійні дари), стали застарілими, марними, а отже, «відкинутими» (13:11). Зауважте також, що в цій ілюстрації Павло порівнював чудеса з «дитячим» (13:11). Іншими словами, чудеса були ніби духовним еквівалентом пустушок, які були необхідні, поки Церква перебувала в стані дитинства. Тепер, коли Церква має доступ до «повної істини» (Івана 16:13), використання різних мов та інших чудесних проявів у Церкві сьогодні можна порівняти з поверненням дорослої людини до поведінки немовляти.

У Посланні до ефесян Павло висловив по суті ті самі думки, що й у 1-му Посланні до коринтян. Чудеса – «дари», дані Христом (Ефесян 4:8) – мали тривати «**аж поки** всі досягнемо єдності віри й пізнання Божого Сина» (Ефесян 4:13). З цього вірша випливають два важливі зауваження. По-перше, слово, перекладене як «аж поки», – це *мехрі*, яке використовувалося як сполучник для позначення кінцевої точки існування чудотворних чинів (згаданих у вірші 11), даних Христом як дари.

По-друге, фразу «єдність віри й пізнання Божого Сина» часто неправильно розуміють як посилання на остаточне **об'єднання** всіх віруючих у Христа. Але цей висновок не може бути правильним, адже і Святе Письмо, і здоровий глузд розвіюють таку думку. Повної єдності в християнському світі ніколи не буде. Ті, хто сповідує свою приналежність до християнства, перебувають у безнадійному стані роз'єднаності. Навіть зібрання Церкви першого століття не досягли повної внутрішньої єдності, як і зібрання Церкви після першого століття.

На відміну від цього тлумачення, зверніть увагу на використання означених артиклів перед словами «віра» і «пізнання» (в мові оригіналу). У контексті цього уривку Павло мав на увазі **систему віри**, яка так часто згадується в Новому Заповіті. Юда закликав адресатів свого послання «боротися за **віру** (з означеним артиклем)» (Юди 3). Павло цитував слова інших про себе: «…той, хто колись переслідував, тепер благовістить **віру** (з означеним артиклем), яку раніше нищив» (Галатів 1:23). Перших учнів закликали «залишатися у **вірі** (з означеним артиклем)» (Дії 14:22). Завдяки неодноразовим відвідуванням Павла Лікаонії «церкви зміцнювалися у **вірі** (з означеним артиклем)» (Дії 16:5).

Отже, «віра» і «пізнання» стосуються **повного об'єму інформації**, яка становить християнську релігію. Дійсно, вісьмома віршами раніше (Ефесян 4:5) Павло вже говорив про «віру» як про підсумок і повноту християнської доктрини, яка тепер міститься в Новому Заповіті. Чесне дослідження Біблії недвозначно підводить до висновку, що як тільки положення новозавітного християнства були відкриті людям, необхідність у чудодійному елементі відпала. Чудеса тривали, поки «віра» не була відкрита повністю. Вони виконали свою роль так само, як будівельні риштування під час зведення будівлі. Однак після завершення будівництва будівельні риштування знімають і викидають як непотрібні та зайві.

Тимчасовий характер чудес у Коринті та Ефесі	
1 Коринтян 12 – 14	**Ефесян 4**
«дари» (12:4, 9, 28, 30, 31)	«дари» (4:7–8)
«щоб не було поділу в тілі» (12:25)	«складене і надійно сполучене» (4:16)
«тіло одне, але має багато членів» (12:12, 14, 18–20, 27)	«все тіло, кожен член» (4:16)
«апостоли, пророки, вчителі» (12:29)	«апостоли, пророки, пастирі-вчителі» (4:11)
«пророцтва, знання» (13:8)	«пророки, благовісники, пастирі-вчителі» (4:11)
«припиняться, замовкнуть, зникнуть» (13:8–10)	«аж поки… досягнемо єдності віри» (4:13)
«настане досконале» (13:10)	«пізнання/повнота Христа» (4:13)
«пізнаю» (13:12)	«пізнання/повнота Христа» (4:13)
«дитина» (13:11)	«малі діти» (4:14)
«доросла людина» (13:11)	«змужіння» (4:13)
«відкинув дитяче» (13:11)	«досягли зросту» (4:15)
«любов» (13:1–8)	«любов» (4:15–16)
«збудування церкви» (14:3–5, 12, 17)	«збудування Христового тіла» (4:12)

ДЕМОНСТРАЦІЯ ТА РОЗПОДІЛ ЧУДЕС

Фактичне використання чудодійних дарів християнами розглядається в 1 Коринтян 14. У цьому контексті Павло використав слово «дари» (*харізмата*, від *харізма*) у формальному значенні (наприклад, *пневматіка*), щоб позначити чудодійні здібності. У контексті цього розділу Павло приділив особливу увагу двом чудодійним дарам: пророцтву та говорінню мовами. У зв'язку з даром говоріння іншими мовами виникає кілька важливих моментів, які допомагають зрозуміти як тимчасову природу чудес, так і їхню непотрібність для прагнення та практики новозавітного християнства сьогодні.

Говоріння іншими мовами

По-перше, у 1 Коринтян 14 слова «чужою» (в перекладі І. Огієнка) або «іншою» (НПУ) стосовно мов виділені курсивом, оскільки вони не зустрічаються в оригінальному грецькому тексті (14:2, 4, 13–14, 19, 27). Додаючи ці слова, перекладачі намагалися допомогти читачеві, сподіваючись передати ідею, що мови, про які говорив Павло, були **невідомі** тому, хто говорив ними, тобто, що він не знав і не вивчав їх до цього. Він розмовляв такою мовою виключно завдяки Божому чудесному наділенню його цим даром. Але слово «чужа», звичайно, не мало на меті передати ідею про те, що ті мови були «чужі» або невідомі **всім людям** і були неземними, нелюдськими мовами.

По-друге, події, про які повідомляється на самому початку розвитку християнства (Дії 2), створили прецедент, який допомагає зрозуміти, що говорити іншою мовою означало не більше, ніж уміння розмовляти невідомою людською мовою (яку той, хто розмовляв нею, до цього не вивчав) з людьми з різних місць (партянці, мідянці, араби – Дії 2:9–11). Те, що детально описано в Дії 2, є тим самим явищем, про яке згадується в 1 Коринтян 14. Усі мови, про які йдеться в Біблії, були відомими людськими мовами (як правило, відомими тій аудиторії, до якої зверталися промовці), але які були невідомі тому, хто ними розмовляв, тобто не були попередньо вивчені ним.

По-третє, у Новому Заповіті просто немає такого поняття, як «екстатичне говоріння». Говоріння мовами, про яке йдеться в 1 Коринтян 14, передбачало говоріння людською мовою, а не незв'язне бурмотіння. Неупереджене читання розділу показує, що йдеться про відомі людям

мови. Наприклад, Павло порівнював говоріння мовами з використанням сурми під час бою. Якби сурмач видавав сурмою незрозумілий звук, військові були б збентежені. Було вкрай важливо, щоб сурмач видавав належні ноти та тони, тобто значущу музичну «мову», щоб військо зрозуміло, яка команда подається (чи йти в атаку, вступати в бій чи відступати). Так і видавання звуків без сенсу не досягає самої мети говоріння мовою. Потім Павло заявив:

> Так і ви: якщо язиком не вимовите зрозумілого слова, то як дізнатися, про що йдеться? Ви будете говорити на вітер. Хоч справді є багато мов у світі, та жодна [з них] не без значення. Отже, якщо не розумію значення слів, то буду чужинцем для того, хто говорить, а той, хто промовляє, – чужинцем для мене (1 Коринтян 14:9–11).

Павло очевидно мав на увазі людські мови – ті, що існують «у світі». Він передбачив сценарій, коли дві людини, які розмовляють різними мовами, намагаються спілкуватися один з одним. Якщо один говорить іспанською, а інший німецькою, то при спробі поспілкуватися один з одним кожен буде «чужинцем» для іншого. Жоден з них не зрозуміє, що намагався сказати інший. Звідси й потреба в здатності розмовляти іншою людською мовою, невідомою мовцеві, але відомою тому, з ким нею говорять.

Далі в цьому розділі Павло процитував пророцтво з Ісаї 28:11–12, де Бог погрожував ізраїльтянам, що через їхню неспроможність слухати Його (через слова, промовлені Його пророками), незабаром Він буде спілкуватися з ними мовою їхніх ассирійських завойовників, яких пошле проти них. Ця потужна ілюстрація передбачає той факт, що і в Ісаї, і в 1 Коринтян йдеться про людські мови. Процитувавши Ісаю, Павло робить висновок, що за Божим задумом інша мова була спрямована на невіруючих. Чому? Тому що це довело б невіруючому, що той, хто говорить цією мовою, не маючи природної здатності до цього, отримав від Бога здатність говорити мовою, якою розмовляє невіруючий. Невіруючий визнав би божественне походження здатності людини говорити цією мовою і був би готовий вважати почуті ним слова вказівками від Бога. Знову ж таки, в результаті дослідження 1 Коринтян 14 стає зрозумілим, що не існує контекстуального виправдання для висновку, що Біблія тут посилається на «екстатичну» мову, не кажучи вже про підтримку цієї практики.

Ангельські мови?

Але як щодо побіжної згадки Павлом «ангельських мов» у 1 Коринтян 13:1? Хіба це посилання не доводить, що говоріння іншими мовами може включати в себе й інші мови, окрім людських? По-перше, розглянемо роль, призначення та діяльність ангелів, описані в Біблії. Слово «ангел» (грецьке *ангелос*; єврейське *малак*) означає просто «посланець». Дійсно, ангели як у Старому, так і в Новому Заповітах виконували різну діяльність, окрім сповіщення Божих послань, зокрема: поклоніння Богу (Об’явлення 5:11–12); втішання, допомога та захист (Даниїла 6:22; Матвія 4:11; Луки 22:43; Дії 5:19; Євреїв 1:14) і виконання вироку, покарання та смерті (Матвія 13:49; Дії 12:23). Але все одно основне значення слова «ангел» – це посланець, той, хто передає усне повідомлення. Отже, ангели представлені в Святому Письмі спроможними спілкуватися людською мовою.

По-друге, яка логічна причина існує для людей розмовляти нібито «ангельською» мовою, яка відрізняється від людської? Яка була б духовна користь від цього? Біблія явно не передбачає, щоб люди спілкувалися з ангелами такою мовою, і ангелам не було б потреби спілкувався з людьми неземною мовою. Уся суть настанов у 12 – 13 розділах 1 Коринтян полягала в тому, щоб наголосити на необхідності значущої та зрозумілої взаємодії в Церкві. Оскільки Бог, за самою Своєю природою, ніколи не робив би нічого непотрібного чи легковажного, з цього випливає, що Він не дав би людині здатність говорити нелюдською мовою, адже така здатність не принесла би жодної користі! Біблія просто не пропонує ні обґрунтування, ні виправдання для

ототожнення «ангельських мов» у 1 Коринтян 13:1 з деякими небесними, потойбічними, неземними мовами.

По-третє, якщо «ангельські мови» насправді стосуються відомих людських мов, то що мав на увазі Павло? Оскільки ангели були призначеними Богом речниками, вони, природно, виконували своє призначення так, щоби представляти Бога згідно Його наміру. Божі ангели-посланці виконували б свій обов'язок таким чином, щоби отримати Боже схвалення. Іншими словами, ангели явно сформулювали б Боже послання настільки добре, наскільки це можливо (тобто ідеально). Коли Бог надихнув простих людей передати Його волю, Він інтегрував їх освіту, стилістичні особливості та словниковий запас у їхні усні та літературні твори. Для ангелів не було б такої потреби – їхні послання не треба було б «фільтрувати» через людські надбання. Їхні проголошення були б втіленням і вершиною красномовства й ораторської майстерності.

Цілком зрозуміло, що Павло зовсім не протиставляв людські мови нелюдським. Перш ніж згадати про «ангельські мови», він згадав про «людські». Чому Павло сказав: «Коли я говорю людськими… мовами»? Зрештою, хіба цього не роблять усі дорослі люди? Кожна людина розмовляє принаймні однією людською мовою! Отже, Павло мав на увазі не здатність розмовляти людською мовою, а здатність розмовляти **всіма** людськими мовами. У Церкві першого століття ніхто не розмовляв усіма мовами. Насправді, текстові докази вказують на те, що більшість людей, які могли розмовляли іншими мовами, ймовірно, мали здатність розмовляти лише однією невідомою їм людською мовою, яку вони самі не розуміли, тому потребували натхненного перекладача (1 Коринтян 12:30; 14:26–28). Очевидно, Павло міг розмовляти більшою кількістю таких мов, ніж будь-хто інший (1 Коринтян 14:18). Якщо фраза «людські мови» стосувалася кількості людських мов (а не здатності розмовляти людською мовою), тоді фраза «ангельські мови» стосувалася б не здатності розмовляти ангельською мовою, а здатність розмовляти людськими мовами **так, як ангели**.

Отже, ось що намагався донести до них Павло: навіть якби той, хто володіє даром говоріння іншими мовами, міг розмовляти всіма відомими людськими мовами, і навіть якби він міг розмовляти цими людськими мовами так само ефективно, майстерно та досконало, як Божі ангельські посланці протягом історії людства, без любові ця здатність була би марною. Виходячи з такого розуміння тексту, Павло не протиставляв людську мову нелюдській, а охоплював як кількість (якби я міг розмовляти всіма людськими мовами), так і якість (якби я міг розмовляти ними ідеально) спілкування людською мовою.

Заслуговує на увагу ще один аспект щодо «ангельських мов». Навіть якщо цей вислів і стосується ангельських мов, які не є людськими, все одно ймовірно, що люди, які розмовляли іншими мовами, не вміли розмовляти такими мовами. Чому? Тому що Павло говорив гіпотетично й гіперболічно. Жодна людина (за винятком, можливо, Ісуса) ніколи не могла розмовляти всіма людськими мовами. Тому ці слова Павла створювали гіпотетичну ситуацію. Це було перебільшення фактів. Отже, слова Павла треба розуміти так: «Навіть якби я й міг розмовляти всіма людськими мовами, а я не можу…». Так само й жодна людина ніколи не могла розмовляти мовами ангелів. Тож Павло мав на увазі: «Навіть якби я й міг розмовляти ангельськими мовами, а я не можу…». Цей висновок додатково підтверджується віршем, який слідує за посиланням на «ангельські мови», де Павло використав дві додаткові гіпотетичні події: «І коли…осягнув усі таємниці й повноту знання» і «коли маю повноту віри, так що гори переставляю» (1 Коринтян 13:2). Але ніхто на землі (за винятком божества) не осягнув усіх таємниць і повноти знань, а також не мав віри, завдяки якій міг би буквально переставляти гори. Знову ж таки, Павло просто казав: «Навіть якби я й міг робити такі речі, а я не можу…».

По-четверте, Павло дуже чітко заявив, що говоріння іншими мовами є ознакою для **не**віруючих, а не для віруючих (14:22). Розмовляти тими мовами слід було в **їхній** присутності, щоб переконати **їх** у правдивості сказаного та підтвердити Слово. Говоріння мовами, яке практикується сьогодні, здійснюється в присутності тих, **хто вже вірить** у те, що відбувається говоріння іншими мовами, і коли на такому зібранні з'являється невіруючий, який скептично ставиться до справжності цього феномену, часто стверджують, що говоріння мовами не може відбутися через наявність невіри. Знову ж таки, Новий Заповіт навчає зовсім протилежного тим, хто сьогодні заявляє про здатність говорити іншими мовами.

По-п’яте, отримувач чудесного дару міг контролювати себе (1 Коринтян 14:32). Його не охоплював Святий Дух так, що він починав видавати якісь незрозумілі звуки. Говоріння іншими мовами сьогодні часто відбувається в ситуації, коли особи, які стверджують про наявність у них цього дару, нестримно і безконтрольно говорять у той самий час, коли інші або роблять те саме, або беруть участь у якійсь іншій дії. Ця практика є прямим порушенням трьох наказів Павла: 1) щоб кожен говорив по черзі; 2) щоб під час поклоніння говорили не більше трьох осіб, які мають дар говоріння мовами, і 3) щоб ті, хто розмовляє мовами, мовчали, якщо немає перекладача (14:27–28).

Твердження багатьох сьогодні про здатність розмовляти іншими мовами просто не узгоджуються з вченням Нового Заповіту. Будь-хто може бубоніти, видавати якісь звуки та стверджувати, що розмовляє іншими мовами. Але така поведінка сьогодні не є **знаменням** або **ознакою**. Натомість це точне відтворення того самого явища, яке протягом століть практикувалося в язичницьких релігіях. Однак у новозавітні часи ніхто не ставив під сумнів автентичність говоріння мовами. Чому? Тому що промовець говорив відомою людською мовою, яку могли зрозуміти присутні, які знали цю мову і які також знали, що цей промовець до того не знав цієї мови. Якщо і коли сьогодні самозванці, які нібито говорять іншими мовами, продемонструють цей справжній новозавітний дар, їхнє послання можна буде прийняти як таке, що походить від Бога. Але сьогодні ніхто ще не продемонстрував цього справжнього новозавітного дару.

ХРЕЩЕННЯ СВЯТИМ ДУХОМ

Як у цю дискусію вписується хрещення Святим Духом? Сучасні так звані чудотворці зазвичай пов’язують вислів «хрещення Святим Духом» із явищем, яке дає віруючому змогу говорити іншими мовами, «зцілювати» когось або творити інші чудеса. Іншими словами, хрещення Святим Духом є просто загальним посиланням на наділення віруючого чудодійною силою. Кажуть, що кожен, хто може говорити мовою або здійснювати будь-які інші чудеса, був хрещений Святим Духом і є «сповнений Духом». Проте Біблія згадує про хрещення Святим Духом у дуже вузькому, конкретному, навіть формальному сенсі. Те, що хтось міг говорити мовами або творити чудеса, не обов’язково означало, що він був хрещений Святим Духом.

Найпершим натяком на хрещення Святим Духом у Новому Заповіті є твердження Івана: «Я хрещу вас водою на покаяння, а Той, Хто прийде після мене… вас **хреститиме Духом Святим**» (Матвія 3:11). Виходячи лише з цього твердження, може виникнути спокуса припустити, що Святим Духом будуть охрещені всі християни **загалом**. Але таке припущення було б передчасним висновком. Іван звертався не до християнської аудиторії, а до євреїв. Ніщо в контексті цих слів Івана не дозволяє визначити тих, хто мав отримати обітницю хрещення Святим Духом – всі люди, всі євреї, всі християни або лише деякі з тих, хто належить до однієї чи кількох із цих категорій. Так само не зазначені й конкретні отримувачі хрещення вогнем. Однак, як це часто буває в Біблії, конкретні отримувачі цієї обіцянки стають очевидними в наступних уривках.

Безпосередньо перед Своїм вознесінням Ісус наказав апостолам чекати в Єрусалимі, доки вони «не зодягнуться силою з висоти» (Луки 24:49). У розділах 14 – 16 Євангелія від Івана Ісус дав апостолам кілька конкретних обіцянок щодо приходу Духа – «Утішителя» або «Помічника» (*параклетос*) – щоб дати їм змогу виконувати особливе служіння апостола (пригадати слова, які їм сказав Ісус, говорити й писати під Божим натхненням і започаткувати християнську релігію). Якщо ці вірші стосуються всіх християн, то всі християни мали б бути особисто «поведені до повної істини» (Івана 16:13) і тоді вони абсолютно не потребували б написаного Святого Письма (Івана 14:26). Однак у контексті ці вірші чітко стосуються **апостольського чину**.

Ісус далі роз’яснив застосування хрещення Святим Духом, коли сказав апостолам, що **вони** будуть «зодягнуті силою з висоти» (Луки 24:49) і це відбудеться «за декілька тих днів» (Дії 1:4–5). Ісус також заявив, що «сила», яку вони отримають, буде від Святого Духа, Який уможливить їх свідчити світові про те, що вони пережили, перебуваючи з Ісусом (Дії 1:8). Зверніть увагу, що в цьому випадку Ісус чітко посилався на те саме твердження, яке зробив Іван Хреститель в Матвія 3:11: «…бо Іван хрестив водою, **ви** ж за декілька тих днів будете **хрещені Духом**

Святим!» (Дії 1:5). Ісус конкретно й чітко визначив, що хрещення Святим Духом, яке Він здійснить (відповідно до пророцтва Івана) протягом кількох днів, буде стосуватися лише апостолів.

Потрібно лише перегорнути сторінку, щоб побачити дивовижне виконання цієї обіцянки, коли лише на апостолів зійшов Святий Дух (Дії 2). Слово «вони» в 2:4 стосується останнього іменника, вжитого в Дії 1:26, яким є «апостоли». Саме апостоли говорили різними мовами і навчали людей, що зібралися. **Вони** були хрещені Святим Духом, як видно з таких контекстуальних показників: 1) «Хіба всі ці, які говорять, не **галилейці**?» (2:7); 2) «Петро, вставши з **одинадцятьма**…» (2:14); 3) «вони… сказали Петрові й іншим **апостолам**…» (2:37); 4) Петро процитував пророцтво Йоіла (3:1–5) і застосував його до тієї ситуації як доказ того, що **апостоли** не були п'яні (2:14) і 5) у тексті навіть прямо стверджується, що «багато чудес і ознак сталося через **апостолів**» (2:43). Ця модель продовжується і далі в Книзі Дії: «Руками **апостолів** у народі здійснювалися численні ознаки та чудеса» (5:12); Господь «підтверджував слово Своєї благодаті, роблячи ознаки та чудеса **їхніми руками**» (14:3); «…скільки **через них** зробив Бог ознак і чудес» (15:12).

Наступне пряме посилання на хрещення Святим Духом міститься в описі Петром досвіду хрещення язичників (Дії 10). Посилаючись на їхню спроможність говорити мовами, Петро чітко зазначив, що це можна порівняти з досвідом апостолів, описаним у Дії 2. Зверніть увагу на його пояснення: «Коли ж я почав говорити, то злинув на них Святий Дух, – як і на **нас** [апостолів] спочатку. І мені пригадалося Господнє слово, як Він говорив: Іван хрестив водою, ви ж будете хреститися Духом Святим! Якщо Бог дав їм однаковий дар, як і **нам** [апостолам]…» (Дії 11:15–17). Петро безпомилково пов'язав хрещення Святим Духом, передбачене Іваном (Матвія 3:11) і застосоване Ісусом до апостолів (Дії 1:5), з унікальним і ексклюзивним даруванням того самого досвіду першим кандидатам на спасіння з язичників. Якщо хрещення Святим Духом відбувалося і в період між подіями, описаними в Дії 2 і Дії 10, чому Петро порівняв досвід язичників з досвідом **апостолів**, а не з досвідом багатьох інших християн, які нібито отримували його протягом цього періоду часу? Відповідь полягає в тому, що в цей період не відбувалося хрещення Святим Духом; це було незвичайне і нечасте явище, яке походило безпосередньо від Бога.

Таке розуміння ситуації гармонує з додатковими фактами. Велике пророцтво зі Старого Заповіту, в якому особливо йшлося про настання новозавітної ери як періоду роздавання Духа, містило дуже примітний вислів. Бог проголосив: «Я виллю Мого Духа на всяке тіло» (Йоіла 3:1). Петро повторив це в день П'ятидесятниці (Дії 2:17). Але що Бог мав на увазі під висловом «**всяке тіло**»? Члени харизматичної спільноти наполягають на тому, що «всяке тіло» означає «всі **християни**». Вони заявляють, що кожен християнин може отримати хрещення Святим Духом і що звуження застосування обітниці хрещення Святим Духом до вибраної групи осіб позбавить усіх інших християн можливості отримати чудодійну силу. Однак на якій **біблійній** основі можна робити такі твердження?

Ті, хто наполягає на існуванні чудодійних дарів і сьогодні, винні в тому самому, що вони засуджують, – тобто, у звуженні виразу «всяке тіло». Звичайно, ніхто не стане стверджувати, що «всяке тіло» включає і **тварин**, оскільки на них не розповсюджується Боже духовне піклування. Ніхто також не буде стверджувати, що під цим висловом треба розуміти всяке **людське** тіло, оскільки всі нечестиві, непокірні, невіруючі люди навряд чи очікують, а тим більше бажають, отримати Божого Духа. Ті, хто погоджується з необхідністю конкретизувати смисл вислову «всяке тіло», виключаючи з нього тварин і невіруючих, попри це все одно наполягатимуть на тому, що буде невиправдано звужувати значення цього вислову до менш ніж «усіх християн».

Щоб зрозуміти правильне значення та застосування виразу «всяке тіло», потрібно дослідити його **біблійне** використання. Вислів «всяке тіло» часто вживається в Біблії на позначення основної частини людства (Буття 6:12–13). Він також може включати в себе і всяке тіло тварин (Буття 6:17, 19). Однак, з огляду на особливе використання Богом нащадків Авраама в Його схемі викуплення, «всяке тіло» часто має більш формальне значення «всі **національності**». Головною причиною такого спеціалізованого використання цього виразу була присутність ізраїльського народу, на тлі якого була написана більша частина Старого Заповіту. Звісно, Бог

«не дивиться на обличчя» (Римлян 2:11; Ефесян 6:9; Колосян 3:25; 1 Петра 1:17; Дії 10:34–35) і не віддає перевагу одній етнічній групі перед іншою. І оскільки Його задум відкуплення людства включав приведення Ісуса у світ для блага всіх людей, потрібно було вибрати, через кого можна було б здійснити Його прихід. Цією людиною був Авраам (Галатів 3:8, 16) і, отже, його нащадки.

Внаслідок цієї обставини єврейські автори біблійних писань часто ділили людство **лише на дві** расові групи – євреїв і не-євреїв (язичників). Наприклад, в явно месіанському пророцтві Ісая («месіанський пророк») передбачив прихід Івана Хрестителя, який приготує шлях для Ісуса: «І з'явиться Господня слава, і всяке тіло разом побачить» (40:5). Посилання на «всяке тіло» безпомилково проголошувало доступність спасіння як для євреїв, так і для язичників у християнську еру, про що свідчить наведення Лукою цієї цитати (Луки 3:6). Про це саме йдеться і в іншому пророцтві Ісаї стосовно майбутньої християнської ери: «І буде… кожне тіло приходитиме… поклонитися переді Мною» (66:23). Євреї часів Ісаї не дуже раділи б заявам Ісаї, оскільки вони, безсумнівно, зрозуміли б, що він передрікає залучення язичників до Божої прихильності, яка, як вони вважали, належала тільки їм.

У своїй дискусії про виправдання вірою Павло чітко визначив значення «всякого тіла». Він провів чітке розмежування між двома етнічними групами людей, спочатку викриваючи гріхи язичників (Римлян 1:18–32), а потім – гріхи євреїв (Римлян 2:1 – 3:8). Зверніть увагу на його заключні кульмінаційні зауваження в першій частині свого послання: «То що ж? Чи маємо **ми** [юдеї] перевагу? Зовсім ні! Ми вже раніше довели, що **як** юдеї, **так і** греки, – **всі** під гріхом» (Римлян 3:9). Далі він процитував ряд віршів зі Старого Заповіту, які підтвердили його наголос на двох (і тільки двох) категоріях «людського тіла», вживши два значущих терміни: «ні одного» і «всі». «Ні одного» означає ні євреї, ні язичники; «всі» означає і євреї, і язичники. А потім він сформулював свій грандіозний і кульмінаційний висновок: «Бо **жодне тіло** не оправдається ділами Закону» (Римлян 3:20). «Жодне тіло» стосувалося і євреїв, і язичників. Іншими словами, ні євреї, ні язичники не могли виправдатися лише дотриманням закону. «Жодне тіло» і «всяке тіло» були формальними посиланнями на дві категорії людей – євреїв і не-євреїв (Івана 17:2).

Отже, зауважте, що першими хрещення Святим Духом отримали апостоли (**євреї**) в день П'ятидесятниці (Дії 2). Це спорядило їх заснувати Церкву та проголошувати, писати та підтверджувати натхненну істину. Другими хрещення Святим Духом отримали **язичники**, члени сім'ї Корнилія (Дії 10). Це переконало християн-євреїв, що і язичникам можна було проповідувати євангеліє та що вони були дійсними кандидатами для входу в Царство (Дії 10:34–35, 45; 11:18). Таким чином, пророцтво Йоіла про те, що Бог «виллє Свого Духа на всяке тіло», стосувалося виливання Духа на **євреїв** (Дії 2) та на **язичників** (Дії 10). Єдиним іншим випадком хрещення Святим Духом був Павло, який мав також отримати пряму чудотворну здатність від Бога. Очевидно, що його випадок був унікальним, тому що він, по-перше, ще не був апостолом, коли Дванадцять отримали Духа, а по-друге, він вважав себе «недоноском» (або «несвоєчасно народженим», 1 Коринтян 15:8). Таким чином, хрещення Святим Духом мало дві унікальні та ексклюзивні цілі: 1) підготувати апостолів до їхньої апостольської (не загальної християнської) ролі та 2) надати божественну демонстрацію того, що язичникам було дозволено ставати християнами.

Потрібно прокоментувати ще один аспект пророцтва Йоіла. Якщо «всяке тіло» стосувалося виключно апостолів-євреїв і перших навернених язичників, чому Йоіл зазначив, що Божого Духа отримають «сини, дочки, старці, юнаки, раби і рабині» (3:1–2)? За типовим принципом єврейських пророцтв, мало настати поступове, послідовне й повне їх виконання. Пророцтво також могло мати кілька особливостей, які сповнювалися за різних обставин. На основі вже обговорених посилань (Матвія 3:11; Дії 1:5; 11:15–17) стає очевидним, що в день П'ятидесятниці сповнилася лише **перша частина** пророцтва Йоіла. «Останні дні» (Дії 2:17) стосуються **всього** християнського періоду від П'ятидесятниці до Судного дня. Таким чином, «виливання» Духа включало б у себе не тільки хрещення Святим Духом, яке отримали лише апостоли-євреї в день П'ятидесятниці та язичники кількома роками пізніше. Хоча особливий феномен хрещення Святим Духом був обмежений цими двома конкретними етнічними групами (дванадцятьма апостолами та домом Корнилія), додаткова діяльність Духа передбачала б також передачу чудесних дарів через покладання рук апостолів. Цей висновок очевидний з того факту, що жодні «**дочки**» чи «**рабині**» не отримали хрещення Святим Духом на П'ятидесятницю, як немає й

жодних доказів того, що хтось тоді побачив «**сни**» чи «**видіння**». З розширенням присутності Святого Духа в розвитку християнства в першому столітті прийшло й остаточне наділення чудодійною здатністю окремо від хрещення Святим Духом. Розширене виконання пророцтва Йоіла (після подій дня П'ятидесятниці, Дії 2) видно у згадках про **дочок** Пилипа, які пророкували (Дії 21:9), і в появі **видінь** (Дії 9:10; 10:3, 10; 16:9). Однак ці чудесні прояви, хоча й були частиною пророцтва Йоіла, не були наслідками хрещення Святим Духом. Спільною ланкою між зішестям Святого Духа в день П'ятидесятниці та проявами Духа після цього було хрещення **апостолів** Святим Духом, які відіграли ключову роль у подальшому поширенні чудодійної сили в перші роки християнства.

1 Коринтян 12:13

Як тоді розуміти слова Павла до коринтян: «Адже всі ми хрещені одним Духом в одне тіло… всі одним Духом напоєні» (1 Коринтян 12:13)? Деякі наполягають на тому, що згідно цього віршу хрещення Святим Духом отримують **усі християни**. Однак ретельний аналіз вірша показує, що Павло не мав на увазі саме хрещення Святим Духом, яке відбулося лише двічі в Новому Заповіті (якщо не рахувати Павла). Про це свідчить і граматика цього уривка. У грецькій мові слово «Дух» стоїть в орудному відмінку, що вказує на особисте виконання дії суб'єктом. У цьому уривку суб'єктом, який виконав цю дію (здійснив хрещення), є Святий Дух. Результатом Його хрещення стало введення людей в єдине тіло Христа. Дієслово вжите в аористі, показуючи, що Павло мав на увазі подію, яка відбулася в минулому раз і назавжди. Вуест пояснив: «Йдеться не про хрещення Духом або від Духа в тому сенсі, що Святий Дух є елементом, який застосовується до нас. Йдеться про хрещення, виконане Духом. Воно не дає нам Духа в тому сенсі, що Бог посилає Духа **на** нас або **в** нас; натомість це хрещення вводить віруючого у життєво-важливу єдність з Ісусом Христом»[15]. Коринтяни були отримувачами – не Духа, а Його проводу чи допомоги. Вони були хрещені Духом у сенсі, що Сам Дух хрестив їх.

Інші граматичні аспекти контексту підтверджують цей висновок. Раніше в цьому розділі Павло написав, що ніхто не може сказати, що Ісус є Господом, «хіба тільки Духом Святим» (вірш 3). Людина могла сказати, що Ісус є Господом, не перебуваючи в Дусі або не маючи Святого Духа **в** собі або **на** собі. Але людина не могла б сказати, що Ісус є Господом, якби Святий Дух не відкрив їй цю інформацію про Ісуса, – як коли Він уповноважив апостолів нести усне та письмове одкровення. Через кілька віршів після цього Павло вказав кілька дарів, які були дані «тим же Духом» і «за тим самим Духом» (вірші 8–9, НПУ). Усі три фрази еквівалентні та стосуються **дії** Святого Духа, а не **стану перебування** у Ньому. Павло підтверджує таке розуміння в короткому підсумку цього розділу: «А все це **робить** один і той же Дух, **даючи** окремо кожному, як хоче» (вірш 11).

З огляду на ці контекстуальні аспекти можна зробити висновок, що у вірші 13 Павло не мав на увазі жодного іншого хрещення, окрім того, яке заповів Христос у Великому дорученні, тобто «одне хрещення» (Ефесян 4:5), яким і сам Павло хрестив коринтян (Дії 18:8) – **водне** хрещення (див. Спеціальний розділ на стор. 16 коментарів до Івана). Святий Дух був діючою силою, через яку Христос здійснював водне хрещення за допомогою проповідуваної звістки. Підкоряючись наказу хреститися у воді, люди хрестяться в «одне Тіло» Христа. Інші вірші в Новому Заповіті підтверджують таке розуміння. Ісус проголосив: «Коли хто не народиться від води й Духа, не може ввійти до Божого Царства!» (Івана 3:5). Ісус мав на увазі те саме, що й Павло: коли хтось кориться вченню Духа про водне хрещення, йому відкривається вхід у Царство. Павло повторив те саме вчення ще двічі. Звертаючись до церкви в Ефесі, він зазначив, що Ісус віддав Своє життя за Церкву, «щоб освятити її, очистивши обмиванням у воді за допомогою Слова» (Ефесян 5:26, НПУ). Він мав на увазі, що людині дозволяється бути частиною очищеної Церкви Христа, коли вона підкоряється водному хрещенню згідно з натхненним Словом Святого Духа. Подібним чином Павло сказав юному Титу, що Ісус «нас спас… через купіль відродження та оновлення Святим Духом» (Титу 3:5). Знову ж таки, він мав на увазі, що людина спасається (і, отже, додається до Тіла), коли занурюється у воду й отримує духовне оновлення Святим Духом.

Таким чином ми змушені зробити висновок, що в 1 Коринтян 12:13 не йдеться про хрещення Святим Духом. Розглянуті раніше два випадки такого хрещення (Дії 2 і 10) становлять явний контраст із хрещенням, про яке згадує Павло в 1 Коринтян 12:13. Це хрещення ввело коринтян

у Тіло Христа під час їхнього навернення. Але коли апостоли були хрещені Святим Духом у день П'ятидесятниці, вони **вже** були спасенні. Коли родина Корнилія була хрещена Святим Духом, вони ще не були спасенні й увійшли в Тіло Христа лише після того, як Петро наказав їм про «воду» (Дії 10:47–48).

Покладання рук

Якщо Дії 2 і Дії 10 є єдиними прикладами хрещення Святим Духом у Новому Заповіті, як тоді можна пояснити той факт, що багато інших християн у Новому Заповіті творили чудеса або говорили іншими мовами? Якщо вони не були хрещені Святим Духом, як вони отримали таку здатність? Новий Заповіт диктує лише один інший спосіб отримання чудодійної здатності: через покладання рук апостолів. Лише апостоли мали здатність передавати чудотворні сили іншим. Це явище коротко описує Лука:

> Тоді поклали на них руки – і вони одержали Святого Духа. Коли Симон побачив, що **покладанням рук апостолів** дається [Святий] Дух, то приніс їм гроші й промовив: Дайте і мені таку владу, щоб на кого я покладу руки, той одержував би Святого Духа! Та Петро сказав йому: Твої гроші хай з тобою загинуть, бо ти думаєш за гроші набути дар Божий. Немає тобі частки й наділу в цій справі, бо твоє серце не чесне перед Богом (Дії 8:17–21, наголос додано).

Цей опис встановлює два важливі факти: 1) лише апостоли могли передавати іншим здатність творити чудеса і 2) крім апостолів, інші отримали здатність творити чудеса **опосередковано** через **апостолів, а не безпосередньо від Бога через хрещення Святим Духом**.

Ця дивовижна особливість існування чудес у першому столітті допомагає зрозуміти, як інші люди отримували свої надприродні сили. Наприклад, Пилип, який не був апостолом, міг творити чудеса (Дії 8:6, 13). Але якщо він не був апостолом і не отримав прямої здатності безпосередньо від Бога через хрещення Святим Духом, то звідки він взяв таку здатність? Лука повідомляє нам, що апостоли поклали руки на Пилипа (Дії 6:5–6). Подібним чином і перші християни в Ефесі отримали можливість говорити іншими мовами, коли апостол Павло поклав на них руки (Дії 19:6). Навіть Тимофій отримав свій дар через покладання рук Павла (2 Тимофія 1:6).

Дехто заперечує виключність і унікальність ролі апостолів в передачі здатності до чудотворення, звертаючи увагу на настанову, яку Павло дав Тимофію: «Не занедбуй свого дару, який був тобі даний за пророцтвом, – з покладанням рук **пресвітерської ради**» (1 Тимофія 4:14). Незважаючи на пряму заяву Павла, що «дар», яким володів Тимофій, був даний йому «через покладання моїх рук» (2 Тимофія 1:6), як можна пояснити іншу заяву Павла, що Тимофій отримав свій дар через «пресвітерську раду» також? І знову граматика тексту дає відповідь на це питання. Коли Павло заявляв про власну заслугу в передачі дару Тимофію (2 Тимофія 1:6), він використав грецький прийменник *діа* з родовим відмінком, що означає «через» або «за допомогою». Однак у тексті, де Павло включив до акту передачі дару пресвітерів (1 Тимофія 4:14), він використав інший грецький прийменник – *мета*, який позначає **супутні обставини** чогось, що відбувається; **супутні** явища[16]. Іншими словами, Павло як апостол, передав Тимофію чудодійний дар. Цей дар прийшов до Тимофія від Бога через Павла. Однак при тій події були присутні й місцеві старійшини (пресвітери), які одночасно виявили свою підтримку та схвалення цього акту. Отже, 1 Тимофія 4:14 не містить жодних доказів того, що чудотворну здатність можна отримати іншими способами, окрім покладання рук апостолів і двох явних випадків хрещення Святим Духом.

ВИСНОВОК

У світлі всіх викладених вище роз'яснень, які ґрунтуються на Біблії, певні висновки цілком очевидні. Оскільки сьогодні немає апостолів, і оскільки хрещення Святим Духом було унікальним явищем для апостолів (Дії 2) і перших навернених язичників (Дії 10), сьогодні не відбувається хрещення Святим Духом. Так само сьогодні не відбуваються і чудесні зцілення. Сьогодні немає тих, хто розмовляє мовами, яких вони ніколи не вивчали. Чудотворні прояви в християнстві були припинені Богом наприкінці першого століття. Після смерті останнього апостола зникли й засоби, за допомогою яких була доступна чудодійна здатність. Із завершенням

Божого одкровення людству, яке тепер доступне в Біблії, люди, які живуть сьогодні, мають усе необхідне, щоб бути повноцінними та насолоджуватися повнотою християнського життя (2 Тимофія 3:16–17; 2 Петра 1:3; Ефесян 4:14).

Так звані чудеса та говоріння іншими мовами сьогодні просто не відповідають біблійному опису чудес. Натомість вони неоднозначні, їх неможливо перевірити і легко підробити (див. 2 Солунян 2:9). Сучасні «божественні зцілення» стосуються неясних, невидимих болів, які не піддаються вимірюванню та об'єктивній оцінці, таких як артрит і головний біль. Але в Новому Заповіті ми читаємо, що люди воскресали з мертвих – навіть через кілька днів після смерті (Івана 11:17); відрізані частини тіла були миттєво відновлені (Луки 22:50–51); людям, які **народилися** сліпими, повертали зір (Івана 9:1); кульгаві **від народження** могли ходити (Дії 3:2). Чудеса першого століття не обмежувалися лише певними недугами та психосоматичними захворюваннями, які можна було вилікувати природним шляхом або через психічну адаптацію хворих. Ісус зціляв «**всяку** недугу і **всяку** хворобу в народі» (Матвія 4:23). У Новому Заповіті жодна хвороба не була винятком (Дії 28:8–9). Де ці випадки сьогодні? Коли хтось відновлював відірвану кінцівку, втрачену внаслідок нещасного випадку? Коли самопроголошений «цілитель вірою» воскрешав когось із мертвих? Де чудотворці, які зцілили сліпих, калік, паралізованих і хворих протягом багатьох років, чиї недуги були задокументовані (Івана 5:3, 5)? Де телепроповідники, які б пішли по дитячих лікарнях і виправили вроджені вади та дитячі хвороби? Чесний шукач істини змушений дійти висновку, що вік чудес давно минув.

Справжнє християнство сьогодні передбачає ретельне вивчення написаного Слова Божого, щоб дізнатися, чого Бог очікує від нас: простого міркування та роздумів над Словом Божим. Шлях на небеса складається з чесного, глибокого дослідження письмового одкровення та життя у старанному самовладанні, самозреченні та прагненні набути духовних якостей – таких як терпіння, співчуття, доброта, смирення, прощення, чесність, цілісність, спокій душі, радість і чисте, моральне життя. Немає коротких шляхів до духовності. **Чудодійні здатності не дадуть її**. Навіть у першому столітті чудеса не були призначені для розвитку цих духовних якостей.

Звичайно, Бог любить нас і пообіцяв піклуватися про Своїх послідовників (Матвія 6:33). Але сьогодні Його дії у всесвіті та в нашому житті здійснюються через провидіння – через природні закони, які Він запустив у дію. Зрештою, ми зобов'язані шукати Його допомоги, прислухаючись до вказівок, які містяться в Його написаному Слові. Лише Божі слова, тоді і зараз, озброять і підготують нас до вічності. Як Петро одного разу сказав Ісусу: «Господи, до кого ми підемо? Ти маєш **слова** вічного життя» (Івана 6:68). Ісус молився Отцеві: «Освяти їх істиною [Своєю]! Твоє **Слово** – то істина» (Івана 17:17). Коли сатана намагався спонукати Ісуса зробити чудо, Ісус сказав йому: «Не самим хлібом житиме людина, але кожним **словом**, що виходить з Божих уст» (Матвія 4:4).

14:25 aNU-текст опускає *отже.*

[14:33] Серед численних звинувачень скептиків є й заяви про нібито суперечливе представлення Бога в Біблії. Оскільки Бог змішав людські мови у Вавилоні (Буття 11:1–9), нібито твердження Павла про те, що «Бог не є *Богом* безладдя» є очевидно хибним. Як Бог міг цілеспрямовано створити безладдя посеред людства, змішавши їхні мови, і в той же час не бути «Богом безладдя»?

Бог дійсно покарав людство за непослух у Вавилоні, змішавши їхні мови. Після потопу Бог наказав людям «плодитись і розмножуватися і наповнювати землю» (Буття 9:1). Однак у Вавилоні людство повстало проти волі Бога. Тому Бог вирішив «змішати мову всієї землі», щоб люди могли «розсіятися… по поверхні всієї землі» (Буття 11:9).

Однак не таке «безладдя» мав на увазі Павло, коли написав: «Бог не є *Богом* безладдя» (1 Коринтян 14:33); цим він посилався на проблеми, які мали місце під час поклоніння коринтських християн. Він давав конкретні вказівки щодо того, як люди з духовними дарами (пророцтво,

говоріння мовами, тлумачення тощо) повинні були поводитися на зібраннях. Ті, хто мав дар говоріння мовами, мали говорити «по черзі» (14:27), а якщо не було того, хто пояснює, вони мали «мовчати в Церкві» (14:28). Ті, хто володів даром пророцтва, мали «**один за одним** пророкувати, щоб усі навчалися і всі втішалися» (14:31). Павло закінчив цей розділ свого послання заохоченням Церкви до того, щоб усе відбувалося «пристойно та організовано» (14:40). Коротше кажучи, Бог бажає поклоніння без хаосу та безладдя, які виникають, зокрема, коли різні особи говорять одночасно.

Уявіть, як учитель каже своєму класу, що він любить порядок і хоче, щоб у класі також був порядок. А пізніше цей самий вчитель тренує футбольну команду і бажає «внести розлад» серед гравців команди супротивника, реалізувавши складний план гри як у нападі, так і в захисті. Чи можна і далі вважати цю людину цілісною і чесною, чию особистість інші описали б як протилежну хаосу? Звичайно. Просто тому, що людина створює хаос в одній конкретній ситуації, не означає, що така її особистість. Спроби прирівняти безладдя, яке Бог спричинив серед грішних людей у Вавилоні, замішавши їх мову, із безладдям, яке Бог засудив у Коринті, є невиправданими і нерозумними. Пам'ятайте, що у випадку правомірного протиріччя слова (або поняття), які обговорюються, мають вживаються в тому самому значенні. А в Буття 11:9 і 1 Коринтян 14:33 вони вживаються в абсолютно різних значеннях.

14:34 aNU-текст опускає *ваші*.

14:38 aУ NU-тексті – *Якщо хто не визнає цього, той не є визнаним*.

[15:5] Численні уявні розбіжності в біблійному тексті виникають через те, що скептики часто тлумачать образну мову буквально. Вони ставляться до Божого Слова так, ніби це дисертація з математики, а не книга, написана звичайною мовою. Вони не спроможні визнати використання натхненними авторами сарказму, перебільшення, пролепсису, іронії тощо. Так само вони витлумачили і цей вірш. Оскільки Павло заявив, що «дванадцять» (апостолів) бачили Ісуса після Його воскресіння, критики стверджують, що Павло явно помилився, тому що після воскресіння Ісуса і до Його вознесіння апостолів не було «дванадцять» – фактично, на той час їх було лише одинадцять. Юда вже покінчив життя самогубством (Матвія 27:5), а Маттій був обраний апостолом лише після вознесіння Ісуса на небо (Дії 1:15–26). Тож скептики стверджують, що вживання Павлом слова «дванадцять», коли насправді йдеться про «одинадцять», чітко показує, що Біблія не була дана «за Божим натхненням».

Одним із простих рішень цієї «проблеми» нумерації є те, що вжите Павлом слово «дванадцять» означало не буквальне число, а посаду. Таке образне використання чисел так само поширене в сучасних мовах, як і в стародавніх.

Критики неправильно трактують текст, стверджуючи, ніби за словами Павла Ісуса бачили всі дванадцять апостолів, включаючи Юду. Але Павло каже не це. У тексті просто сказано, що Ісус «з'явився Кифі, тоді дванадцятьом». Як уже зазначалося, скептики відкидають аргумент, що Павло використав слово «дванадцять» у переносному значенні, але вони повинні визнати, що такі числа можуть вживатися таким чином, і часто так буває. Ми бачимо це в Книзі Дії. Наприклад, були обрані сім особливих чоловіків, щоб піклуватися про бідних вдів у Церкві (Дії 6:1–7). Двоє з цих чоловіків були Степан і Пилип. У наступному розділі розповідається, що Степана каменували (Дії 7). Проте ми читаємо про Пилипа (Дії 21:8) після того як минуло багато часу після смерті Степана, і в цьому уривку Пилип названий «одним із семи». Зверніть увагу, що на той час Степан уже помер, але Пилипа все ще називали «одним із семи». Термін «семеро» або «сім» втратив своє числове значення і став позначенням групи вибраних чоловіків, незалежно від того, скільки з них ще були живі на той момент.

Існує ще одна можлива відповідь на гадану розбіжність у 1 Коринтян 15:5. Цілком можливо, що в числі «дванадцятьох» був і Маттій, апостол, який зайняв місце Юди (Дії 1:15–26). Тож Павло цілком імовірно міг зарахувати Маттія до «дванадцятьох». Маттій був обраний апостолом задовго до того, як Павло написав 1 Коринтян, і ми знаємо, що він також був свідком воскресіння Христа (Дії 1:21–22). Насправді дуже ймовірно, що він був у числі тих, «які були» з апостолами,

коли Христос явився їм після Свого воскресіння (Луки 24:33). Написавши «дванадцятьох», Павло міг вживати фігуру мови, яку зазвичай називають пролепсисом (віднесення чогось, наприклад події чи назви, до часу, який їм передує). Таким чином, ніхто не може точно сказати, що Маттій не входив до числа дванадцяти апостолів, про яких згадує Павло. Наприклад, у людини може бути фотографія президента країни у віці шести років. Звичайно, тоді він ще не був президентом, але використання пролепсису приписує його поточний статус президента тому часу, коли він ним ще не був. Тому і Павло міг говорити про Маттія, який уже був апостолом у той час, коли Павло писав 1 Коринтян, проектуючи його теперішній статус апостола назад на час, коли він ним ще не був.

Чи посилання Павла на «дванадцятьох» у 1 Коринтян 15:5 суперечить тому, що Ісус явився десятьом апостолам одного разу (Івана 20:19–23) і одинадцятьом (Івана 20:26–29) – іншого? Зовсім ні. Або він просто використовував фігуру мови, спільну для всіх мов, коли групу колег (або групи, які діють як колеги), називають числом, а не іменем, або він включав до цього числа і Маттія.

[15:17] Коли помер син вдови з Сарепти, Ілля помолився Богу, і «Господь вислухав голос Іллі, повернув душу хлопчини до нього і він ожив» (1 Царів 17:22). Через кілька років пророк Елісей воскресив мертвого сина шунамітянки (2 Царів 4:32–35). Потім, після смерті Елісея, мертвий чоловік, якого поховали в його гробниці, ожив, доторкнувшись до кісток Елісея (2 Царів 13:20–21). Ісус під час Свого земного життя воскресив доньку Яіра (Марка 8:21–24, 35–43), а також сина вдови з Наїна (Луки 7:11–16) і Лазаря, який був у гробниці вже чотири дні (Івана 11:1–45). Матвій записав, що після смерті та воскресіння Ісуса «гроби повідкривалися, багато тіл померлих святих встали і, вийшовши з гробів після Його воскресіння, ввійшли до святого міста і явилися багатьом» (27:52–53). Пізніше, у перші роки існування Церкви, Петро воскресив Тавиту (Дії 9:36–43), а Павло воскресив юнака Євтиха, який помер, випавши з вікна триповерхового будинку (Дії 20:7–12). Усі ці люди померли, а потім воскресли. Хоча деякі з них воскресли невдовзі після своєї смерті, Лазар і (швидше за все) святі, які воскресли після воскресіння Ісуса, були поховані довше, ніж Ісус. Зважаючи на всі ці воскресіння, дехто запитує, що такого важливого у воскресінні Ісуса? Якщо в минулому інші також помирали, а потім оживали, що робить воскресіння Ісуса таким особливим? Чому Його воскресіння важливіше за будь-яке інше?

По-перше, подібно до того як чудеса Ісуса мали на меті виділити Його як Сина Божого та обіцяного Месію – на відміну від усіх інших, хто також творив чудеса в біблійні часи, але не був Богом у плоті, – воскресіння Ісуса є важливішим за будь-яке інше воскресіння просто тому, що так стверджують натхнені апостоли та пророки. Багато людей у Біблії творили чудеса, щоб підтвердити божественне походження свого послання (Марка 16:20; Євреїв 2:1–4), та лише Ісус робив це як доказ Свої божественної **природи**. Одного разу, під час свята Відновлення в Єрусалимі, євреї оточили Ісуса і запитали: «Якщо Ти Христос, скажи нам відкрито!» (Івана 10:24). Ісус сказав їм у відповідь: «Я вам сказав, а ви не вірите. Справи, які Я чиню в Ім'я Мого Отця, вони свідчать про Мене… Я і Отець – Ми одне!» (Івана 10:25, 30). Ті євреї розуміли, що Ісус називав Себе Сином Божим у тілі, і Ісус хотів, щоб вони зрозуміли, що ця істина може бути відома завдяки чудесам, які Він творив. Вони свідчили про Його божественність (Івана 20:30–31). Вони свідчили про те, що Отець послав Його (Івана 5:36), **тому що Він сказав, що Отець послав Його**. Чудо саме по собі не означало, що той, хто його творив, мав божественну природу. Мойсей, Ілля, Елісей, Петро, Павло та інші творили чудеса, а деякі навіть воскрешали людей із мертвих, але не для того, щоб довести, що вони були втіленим Богом. Новозавітні апостоли та пророки творили чудеса на підтвердження своєї звістки про те, що Ісус був Сином Божим, а не для того, щоб довести свою божественність (Дії 14:8–18). Але Ісус творив чудеса, щоб засвідчити, що Він був Сином Божим, як Він і заявляв про Себе (Івана 9:35–38).

Так само й одна з причин того, чому чудесне воскресіння Ісуса є більш значущим, ніж воскресіння Лазаря, Тавити, Євтиха чи будь-кого іншого, хто воскрес із мертвих, полягає просто в тому, що так стверджували натхненні апостоли та пророки ранньої Церкви. Подібно до того

як чудеса, які Ісус творив під час Свого земного служіння, свідчили про Його божественність, Його воскресіння також свідчило про це. Немає записів про те, що на підставі воскресіння Лазаря хтось стверджував, що він був Сином Божим, і рання Церква не стверджувала божественність Євтиха чи Тавити, оскільки вони померли та повернулися до життя. До того ж і ніхто зі згаданих вище воскреслих осіб ніколи не стверджував, що їхнє воскресіння є доказом їхньої божественності, як і жоден натхненний пророк чи апостол. З іншого боку, Ісус був «настановлений Сином Божим у силі… через воскресіння з мертвих» (Римлян 1:4). Його воскресіння було іншим через те, Ким Він був – Сином Божим. Подібно до того як чудеса, які Ісус творив під час Свого земного служіння, свідчили про Його божественне послання, а отже, і про Його божественну природу, так і Його воскресіння.

По-друге, значимість воскресіння Ісуса полягає в тому, що Він перший воскрес із мертвих, **щоб більше ніколи не помирати**. Оскільки ніхто з тих, хто також воскресав із мертвих, досі не живе і оскільки в Біблії немає жодних доказів того, що Бог забрав якогось воскреслого з мертвих на небо, так що він не помер знову, розумно зробити висновок, що всі, хто коли-небудь воскресав із мертвих, померли в наступні роки. Але Ісус, «вставши з мертвих, більше не вмирає – смерть над Ним більше не панує» (Римлян 6:9). Ісус сказав про Себе: «Я – Перший і Останній, і Живий. І був Я мертвий, і ось Я живий навіки-віків» (Об'явлення 1:17–18). Усі інші, які раніше поставали з мертвих, знову померли, і разом з тими, хто «спить», очікують на своє тілесне воскресіння. І тільки Ісус справді переміг смерть. Тільки після Його тілесного воскресіння прийшло вічне життя, а не інша фізична смерть. Павло пов'язав їх разом, сказавши, що Бог «воскресив Його з мертвих, що вже **більше не повернеться в тління**» (Дії 13:34). Крім того, автор Послання до євреїв наголошував на тому, що Ісус дає краще життя, тому що здолав смерть. Однією з проблем старої системи священства було те, що «смерть не давала їм залишатися». Натомість Ісус воскрес, щоб ніколи більше не померти, і тому «перебуває вічно», маючи «священство нескінченне», і живе, щоб заступатися за Свій народ (Євреїв 7:23–25).

Третя причина відмінності воскресіння Ісуса від усіх інших полягає в тому, що воно було передбачене в Старому Заповіті. У своїй проповіді в день П'ятидесятниці Петро заявив, що Бог воскресив Ісуса з мертвих, тому що ад не міг втримати Його. На доказ він процитував Псалом 15:9–10 (Дії 2:25–28). Апостол Павло також вважав, що псалмоспівець свідчив про воскресіння Христа, і використав той самий уривок, що й Петро, у своїй промові в Антіохії Пісидійській (Дії 13:32–39).

А де пророцтво про воскресіння дочки Яіра? Або коли пророки передрікали воскресіння Євтиха чи Тавити? Їх немає. Жодній старозавітний пророк не провіщав воскресіння жодної людини, окрім Ісуса. Цей факт, безумовно, робить воскресіння Ісуса унікальним.

По-четверте, воскресіння Ісуса значиме тим, що Ісус Сам багато разів пророкував про Свою перемогу над смертю і навіть передрікав точний день, коли це станеться. Одного разу Ісус сказав деяким книжникам і фарисеям: «Адже так, як Йона був у череві кита три дні й три ночі, **так буде Син Людський у серці землі три дні й три ночі**» (Матвія 12:40). Матвій, Марк і Лука записали, що Ісус «почав виявляти Своїм учням, що Йому потрібно йти в Єрусалим та багато постраждати від старших, первосвящеників і книжників, бути вбитим і **третього дня воскреснути**» (Матвія 16:21; Марка 8:31–32; Луки 9:22). Коли Ісус із учнями були в Галилеї, Ісус нагадав їм, що «Син Людський буде виданий у руки людям, і вони Його вб'ють, але **третього дня Він воскресне**» (Матвія 17:22–23).

Перед самим Своїм тріумфальним в'їздом в Єрусалим Ісус знову нагадав Своїм учням: «Ось, ідемо до Єрусалима, і Син Людський буде виданий первосвященикам і книжникам; і засудять Його на смерть, і видадуть Його язичникам на наругу, на катування та розп'яття, а **третього дня Він воскресне**» (Матвія 20:18–19). Пророцтва Ісуса про Його воскресіння та конкретний день, коли воно станеться, були настільки відомі, що після смерті Ісуса Його вороги попросили Пилата поставити варту біля Його гробниці, кажучи: «Пане, ми пригадали, що той обманщик сказав ще за життя: Через три дні Я воскресну! Тож накажи стерегти гробницю **до третього дня**…» (Матвія 27:63–64). Вони точно знали, про що казав Ісус, і зробили все, що в їхніх силах, щоб запобігти цьому.

А де пророцтва про сина вдови з Сарепти? Чи він перед смертю пророкував своє воскресіння? А син шунамітянки, якого Елісей воскресив із мертвих? Де його пророцтва про своє воскресіння? Дійсно, крім Ісуса, ніхто з тих, хто воскрес із мертвих, як про це згадано в Біблії, не пророкував заздалегідь про своє воскресіння. І ніхто й ніколи не пророкував про точний день свого воскресіння з мертвих, крім Ісуса. Ці передбачення роблять Його воскресіння важливою подією. Він переміг смерть, зробивши **саме** те і **саме** в той день, як Він і передрікав.

Нарешті, воскресіння Ісуса унікальне тим, що Він єдина воскресла людина, яка жила і померла, не вчинивши жодного гріха за своє життя. Він був «чистий» і «праведний» (1 Івана 3:3; 2:1), «не вчинив гріха, і не знайдено підступу в устах Його» (1 Петра 2:22). Він був «непорочним і чистим агнцем» (1 Петра 1:19), «Який не знав гріха» (2 Коринтян 5:21). Ніхто з тих, хто воскрес із мертвих, ніколи не жив досконалим життям і не помирав, щоби взяти на себе гріхи світу (Івана 1:29), а потім воскреснути. А оскільки Ісус прожив безгрішне життя, помер і здолав смерть Своїм воскресінням, лише Він достойний честі називатися «Агнцем Божим» і «великим Первосвящеником» (Євреїв 4:14). Христос «один раз приніс Себе, аби понести гріхи багатьох», і через Його воскресіння «другий же раз Він з'явиться не задля гріха, а тим, які очікують Його на спасіння» (Євреїв 9:28).

Незалежно від того, чи воскресли з мертвих Євтих, Тавита, Лазар чи інші, це ніяк не впливає на наші стосунки з Богом. Однак без воскресіння Ісуса не було б «Князя і Спасителя, щоби дати Ізраїлеві покаяння і прощення гріхів» (Дії 5:31). Без Свого воскресіння Ісус не зміг би заступатися за нас (Євреїв 7:25). Без воскресіння Ісуса ми не були б упевнені в Його приході та подальшому суді (Дії 17:31).

Безумовно, воскресіння Ісуса є більш значущим, ніж будь-яке інше воскресіння, яке коли-небудь відбувалося. Лише воскресіння Ісуса натхненні автори біблійних оповідань вважали доказом Його божественності. Тільки Ісус воскрес, щоб ніколи більше не помирати. У Старому Заповіті було пророковано лише воскресіння Ісуса. Тільки Ісус пророкував про точний день Свого воскресіння, а потім виконав це передбачення. Лише воскресінню Ісуса передувало досконале життя – прожите, віддане та відновлене через воскресіння, щоб Він міг стати нашим Князем, Спасителем і Посередником.

[15:20, 23] У цьому розділі Павло докладно написав про воскресіння з мертвих, оскільки деякі християни в Коринті навчали, що воскресіння не було. Одним із доказів остаточного воскресіння християн Павло назвав факт воскресіння Христа і зазначив, що обидва воскресіння пов'язані між собою. Далі Павло зазначив, що Христос воскрес і таким чином зробив воскресіння мертвих неминучим. І саме в цьому тексті Писання деякі стикаються з труднощами. Починаючи з вірша 20, Павло написав: «Та тепер Христос встав з мертвих, – **первісток** з покійних».

З огляду на той факт, що Ісус – не перша людина, яка коли-небудь повстала з мертвих, декого бентежить, чому апостол Павло назвав Ісуса «первістком» із мертвих. Чи він помилився? Хіба він не знав про сина вдови з Сарепти, якого Бог оживив (1 Царів 17:22)? Хіба він не знав, що Ісус воскресив з мертвих Лазаря (Івана 11:43–44)? Як Павло міг правомірно говорити про Христа як про «первістка з покійних»?

Одним із розв'язань цієї гаданої невідповідності може бути той факт, що Ісус був першим, хто воскрес із мертвих, щоб ніколи більше не помирати (див. коментарі до 1 Коринтян 15:17). Інше можливе пояснення труднощів із розумінням використаного Павлом у віршах 20 і 23 слова «первісток» (гр. *απαρχε*) полягає в розумінні того, як це слово вживається в Старому Заповіті. Відповідно до старозавітного закону, «первістками» або «першими плодами» були перші зібрані зерна, фрукти та овочі, які люди присвячували Богові на знак визнання Його вірності у забезпеченні їх усім найнеобхіднішим для життя. Ізраїльтяни повинні були принести Богові сніп першого жнива, зібраного на наступний день після суботи, що йде за святом Пасхи (Левіт 23:9–14). Тож Павло міг використати слово «первісток» у своєму посланні до коринтської церкви, щоб підсилити їх впевненість у воскресінні. Подібно до того як слово «первісток» вказує на те, що «за першим снопом майбутнього врожаю зерна будуть і решта снопів, Христос як первісток

із воскреслих є гарантією для всіх, хто належить Йому, що вони також розділять із Ним Його воскресіння»[17]. Ісус є Божим «первістком» воскресіння. І, як ізраїльтяни, Бог збере решту «врожаю» під час останнього воскресіння. Можливо, через цю метафору Павло хотів донести до коринтян, що воскресіння Христа є запорукою нашого неминучого воскресіння, адже його гарантує Сам Бог.

15:27 аПсалом 8:7

[15:29] Найбільш сумнозвісне тлумачення цього віршу висувають мормони: за їх доктриною люди можуть бути хрещені, і дієвість цього хрещення може розповсюджуватися і на тих, хто вже помер і знаходиться в царстві духів. Але цей вірш не навчає про «заступницьке» хрещення. Багато інших уривків усувають таку можливість, наголошуючи на тому, що кожна людина несе відповідальність за власну покору Богові в цьому житті (Приповісті 11:7; Івана 8:24; Луки 16:26; 2 Коринтян 5:10; Євреїв 9:27). Тож доктрина мормонів прямо суперечить тому, чого навчає Біблія від початку до кінця. У нас є лише це життя, в якому ми можемо приймати рішення, і коли ми йдемо з цього життя, у нас більше не буде можливості покаятися (Луки 16:25–31; Євреїв 9:27).

Існує принаймні чотири адекватних пояснення цього віршу, які не суперечать решті Біблії. По-перше, слово «мертвий» стосується грішної «старої людини» (Римлян 6:6). Ми хрестимося «заради мертвих» (або «за мертвих», НПУ) у тому сенсі, що у водному хрещенні ми усуваємо нашу «стару людину» гріха. Тому Павло і запитує, навіщо людині христитися, щоб усунути стару людину гріха в очікуванні вічності, якщо воскресіння не настане.

По-друге, слово «мертві» стосується світу загублених душ, тобто духовно мертвих. «Ті» стосуються апостолів, а «хрещення» стосується хрещення страждань, які апостоли витерпіли, щоб проповідувати євангеліє світові (згадується також у Марка 10:38–39, Луки 12:50, Дії 9:16 і 1 Коринтян 4:9). Таким чином Павло запитував, чому апостоли піддавали себе хрещенню страждань заради духовно мертвих людей у світі, якщо насправді ніхто не має надії на воскресіння.

По-третє, слово «ті» стосується людей, які прийняли водне хрещення після проповіді та навчання тих, хто вже помер. Іншими словами, навіщо комусь слухатися наказу хреститися і триматися надії на життя після смерті, якщо той, хто навчав необхідності хрещення, вже помер і не воскресне з мертвих?

По-четверте, Павло застосував логічну форму аргументу, відому як *argumentum ad hominem* – аргумент, заснований на тому, що люди робили в той час і що було відомо. Можливо, коринтяни знали людей, які практикували занурення у воду заради померлих. Він використав займенник «ті» замість «ви» або «ми», які зазвичай використовуються при посиланні на новозавітне хрещення. Цю тактику посилань на те, що робили сторонні (без натяку на схвалення такої практики), щоб висловити важливу духовну істину, Павло використовував і в інших випадках (Дії 17:28; Тита 1:12).

Кожна з цих чотирьох можливих інтерпретацій має контекстуальні докази на свою підтримку, і жодна з них не суперечить іншим положенням біблійного вчення. Однак надзвичайно важливо, щоб ми не випустили з уваги головну думку Павла в цьому розділі. Він підняв тему хрещення за (заради) мертвих з однієї причини: щоб підтвердити реальність воскресіння. Християни опинилися під впливом згубної єресі про те, що загальне воскресіння є вигадкою. Посеред палкого захисту воскресіння, Павло поставив два запитання: якщо воскресіння та події, які супроводжуватимуть настання кінця світу, не відбудуться, тоді «що роблять ті, які хрестяться заради мертвих?» і «для чого ми [апостоли] постійно наражаємося на небезпеки?» (вірші 29–30). Він хотів, щоб коринтяни усвідомили той факт, що багато того, що роблять християни, має сенс лише тоді, коли воскресіння є очікуваною та кінцевою метою їх дій. Якщо після смерті для нас більше не буде майбутнього свідомого існування, тоді навіщо йти на ризики у християнському житті, як це часто робили апостоли? Якщо це життя – все, що в нас є, забудьте про християнство

і живіть «на повну» (вірш 32)! Але воскресіння відбудеться! Тож не живіть, потураючи бажанням тіла та наслідуючи тих, хто спонукає вас до такого життя (вірш 33). Живіть праведно і виправляйте свій розум з огляду на ваше знання про майбутнє воскресіння (вірш 34).

15:32 aIсаї 22:13
15:39 aNU-текст опускає *тілом.*
15:45 aБуття 2:7
15:47 aNU-текст опускає *Господь.*
15:49 aУ М-тексті – *так давайте носити й.*
15:54 aIсаї 25:8
15:55 aОсії 13:14

[16:2] Майже 2000 років християни збираються разом у перший день тижня поклонитися Богові. Як натхненні автори Біблії, так і ненатхненні ранні християни вважали неділю днем прийняття причастя на згадку про Господа і участі в інших актах поклоніння. Апостол Павло наказав християнам у Коринті (як до того церквам Галатії) відкладати частину свого доходу «**першого дня тижня**… аби не збирати тоді, коли прийду» (1 Коринтян 16:1–2). Пізніше Лука написав, як учні в Троаді зібралися «**першого**… **дня тижня**… для ламання хліба» на спомин про смерть Господа (Дії 20:7; пор. 1 Коринтян 11:17–26). Ігнатій писав у своєму посланні до магнезійців (написаному, як вважається, близько 110 року н.е.), як християни «отримали нову надію, не дотримуючись більше суботи, але живучи у дотриманні **дня Господнього**» (1:62)[18]. Юстин Мученик у 67-му розділі своєї Першої апології (написаної близько 150 року н.е.) зазначив, як християни збиралися разом «у день, званий **неділею**», щоб читати писання апостолів і пророків, навчатися, молитися, жертвувати і споживати хліб і вино[19].

Проте, незважаючи на свідчення цих чоловіків, дехто не впевнений, що неділя є встановленим днем, коли християни мають збиратися разом і поклонятися Богу (включаючи й участь у Вечері Господній, але не обмежуючись цим). Одним із аргументів тих, що все ще прагнуть дотримуватися суботи, є те, що Павло «поклонявся» в суботу, а не в неділю. Мовляв, оскільки Павло часто відвідував єврейські синагоги в суботу, твердження християн про те, що Церква повинна збиратися в перший день тижня (неділю), не мають біблійного підґрунтя. Якщо він постійно зустрічався з Церквою в суботу протягом усього свого життя, чому ми не робимо так само?

Проблема з такою лінією міркувань полягає в тому, що Павло проповідував у «синагогах та інших місцях» по суботах у спробі завоювати душі до Христа, а не приєднатися до спільного поклоніння Церкви. У Павла був «звичай» пропонувати спасіння спочатку євреям, а потім грекам (Дії 17:2; Римлян 1:16). Тому він часто відвідував єврейські синагоги в день, коли там збиралася більша кількість євреїв, – у суботу. В Антіохії Пісидійській Павло проповідував про смерть і воскресіння Христа (Дії 13:27–37) і пропонував своїм слухачам спасіння «через Нього [Ісуса]» (вірші 38–39). У Филипах Павло зустрівся з нехристиянами в суботу, навчав їх євангелія та хрестив їх (Дії 16:13–15). Того дня він не збирався з християнами, щоби прийняти Вечерю Господню; він знайшов людей, які поклонялися Богові, і навчав їх досконалішого шляху, як він робив це протягом багатьох субот протягом свого служіння.

Тоді ставлять інше запитання, чому ті, кому Павло та Варнава проповідували євангеліє в Антіохії Пісидійській, не прийшли в неділю, щоб почути проповідь Павла та Варнави (Дії 13:13–52). Зрештою, якщо неділя справді є днем, коли християни «зібралися для ламання хліба», то люди, яких навчали Павло та Варнава, мали б просто прийти в цей день, а не в суботу. Однак причина того, що Павло проповідував євреям-нехристиянам у суботу, а не в перший день тижня, є подвійною: 1) якщо вони були невіруючими євреями та прозелітами (наверненими до юдаїзму), вони б зазвичай не збиралися в перший день тижня; 2) замість того щоб запросити тих людей прийти на поклоніння Церкви в перший день тижня (Дії 20:7; 1 Коринтян 16:2), Павло вирішив піти туди, де збереться найбільше євреїв. Він знав, що так він зможе охопити більше загублених

душ, ніж будь-якими іншими методами, і тому користався **єврейським** днем відпочинку та поклоніння для поширення євангелія Христа та **християнства** серед євреїв.

Дійсно, християни збираються «для ламання хліба» (Дії 20:7) у день, коли Ісус переміг смерть (Матвія 28:1). Закон про суботу відійшов у минуле разом зі старим законом (Колосян 2:14–17; 2 Коринтян 3:3–13). І хоча Павло продовжував відвідувати синагоги в суботу після свого навернення до Христа, він робив це не з метою поклоніння разом з Церквою, а щоб поміркувати із заблудлими з Писання. По правді кажучи, всі християни повинні наслідувати його метод євангелізації: йдіть туди, де є заблудлі, і навчайте їх, а не залишайтеся на місці та сподівайтеся, що вони самі прийдуть до вас.

16:22 аГр. *анатема*

[16:20] *Дивіться коментар до 1 Коринтян 11:2 щодо святого поцілунку.*

КІНЦЕВІ ПРИМІТКИ

1. J.H. Thayer (1958 reprint), *A Greek-English Lexicon of the New Testament* (Edinburgh: T.&T. Clark), стор. 94.
2. Dave Miller (2019), *Baptism & the Greek Made Simple* (Montgomery, AL: Apologetics Press).
3. See William Arndt and F.W. Gingrich (1957), *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature* (Chicago, IL: University of Chicago Press), стор. 489; Joseph Thayer (1977 reprint), *A Greek-English Lexicon of the New Testament* (Grand Rapids, MI: Baker), стор. 387.
4. Слово, перекладене в більшості англійських версій як «не зважав» (наприклад, KJV/ASV/NKJV/ESV/NIV/NRSV/NASB тощо), має різноманітні відтінки значення, включаючи «дивитися зверхньо», «зневажати», «ігнорувати», «не помічати», «нехтувати», «не звертати уваги» та «відмовитися». Див. Ceslas Spicq (1994), *Theological Lexicon of the New Testament* (Peabody, MA: Hendrickson), 3:396-397; Frederick Danker, William Arndt, and F.W. Gingrich, (2000), *Greek-English Lexicon of the New Testament* (Chicago, IL: University of Chicago Press), стор. 1034; Thayer, стор. 640; Wesley Perschbacher, ed. (1990), *The New Analytical Greek Lexicon* (Peabody, MA: Hendrickson), 418. Бог не «не зважав» на них у тому сенсі, що Він відмахнувся від їхніх гріхів і простив їх без належного покаяння та його «плодів» з їхнього боку. Натомість, Він **знехтував** ними, **проігнорував** і **залишив** їх робити власні вперті вчинки. Павло висловив ту саму думку мешканцям Лістри, коли повідомив їм, що Бог «у минулих поколіннях допустив, щоб усі народи ходити своїми дорогами» (Дії 14:16).
5. Kevin Moore (1998), *We Have No Such Custom: A Critical Analysis of 1 Corinthians 11:2-16* (New Delhi, India: Print India).
6. J.H. Thayer (1958 reprint), *A Greek-English Lexicon of the New Testament* (Edinburgh: T. & T. Clark), стор. 75.
7. Arndt and Gingrich (1957); Thayer.
8. W.L. Hayden (1894), *Church Polity* (Kansas City, MO: Old Paths Book Club), стор. 22.
9. Там само, стор. 22-33.
10. Див. Miller (2019), стор. 5, 7, 29, 85, 142, 144.
11. E.J. Forrester (1996), “Jealousy,” *International Standard Bible Encyclopaedia* (Electronic Database Biblesoft).
12. Charles Feinberg (1942), “Exegetical Studies in Zechariah: Part 10,” *Bibliotheca Sacra*, 99:428-439, October.
13. W.E. Vine (1952), *An Expository Dictionary of New Testament Words* (Old Tappan, NJ: Revell), стор. 75.
14. Otfried Hofius (1976), “Miracle,” *The New International Dictionary of New Testament Theology*, ed. Colin Brown (Grand Rapids, MI: Zondervan), 2:626, 633.
15. Kenneth Wuest (1943), *Untranslatable Riches from the Greek New Testament* (Grand Rapids, MI: Eerdmans), стор. 86.
16. Arndt and Gingrich, стор. 510-511.
17. Simon Kistemaker (1993), *Exposition of the First Epistle to the Corinthians* (Grand Rapids, MI: Baker), стор. 584.
18. Ignatius (1973 reprint), “Epistle of Ignatius to the Magnesians,” *The Ante-Nicene Fathers* (Grand Rapids, MI: Eerdmans).
19. Justin Martyr (1973 reprint), “The First Apology of Justin,” *The Ante-Nicene Fathers* (Grand Rapids, MI: Eerdmans).